

ציונים
הנוטל שאור. מ"ש פ"ה
מכלי צברים ה"ח
טופיע שם פ"ח:
שינויי נוסחאות
חיובת פגמים חיוב.
בחלה ניתלמי ל"ג.
ויצא בה אדם נמנים
אדם יוצא בה.

ז הייבת בחלה. ויולא זה וכו'.
ע"ן ל"ט פ"ק משנה ט ז ד:
ח [אם יש לו וכו'. מ"ש ר"כ"]
כשיעור חלה. ע"ן מ"ש בזה פ"ק

ח אם יש לו פרנסה במקום
אחר. אם יש לו קמח אחר מן
מעיסה זו, מציא קמח כשיעור
שלא ירפנו לשאר זה שמצב
נמלה ישיה בו ממט רצעים
שהוא שיעור חלה, ולפי עיסה
ומערב עם העיסה שיש בה

פירושי המשניות להרמב"ם

אלא מחמשת המינין וכמו כן אין אדם יוצא ידי חובתו בפסח
אלא בחמשת המינים. ואין האור מכללם. ה אם
יש לו פרנסה במקום אחר מוציא לפי השבון. ביאור

מלאכת שלמה

שם כלן נמנים כשיעור ועל כן אם יש בה עעם דגן הרי נאמרה
העיסה חלה מן הנמנים שיש בה מיני חלה. אבל כאלה יש בה
שיעור בקמה של נמנים והרי פטורה לכן האור הפטור מנתקף
עם הנמנים שאין בה שיעור אע"פ שנכללו לדוקא הספור מנתקף
מתקטפין ע"י הצילה והא דמגן לקמן הטעם שאלו מעיסה נמנים
וע"ן לטון עיסה אורז וכו' והרי השאר כלן זה שיעור ואפ"ה
מחייב את האורז ללו קטופא דשארור ככר. ה"י מיני חלה שיש
מעיסה המיימת ועל כן אסור עומן טעם אצל הקמה לא ה"י מיני
מעולה אם אין בו שיעור ע"ל ז"ל: **ואם אין בה טעם דגן**
וכו'. י"ע אפוא לנפיקי' למתני הא' קטופא ושמה דאי לאו דמלא
האי קטופא ה"א דלולין למוחלה דחייבת חלה ואין אדם יוצא בה
י"ח בפסח. ופי' ה"א שצ"ל י"ז ע"פ העיסה ע"ה מן הנמנים וע"ן
האורז אם יש עיסה דגן וכו' אע"פ לאור אינו חייב בחלה דמגן
בפ"ק להקטופא פטורה מן החלה אם טעם עיסה מן האורז וע"ה
בנבוכה קמה טעם אם יש בה טעם דגן צירוף שלמי פליגי בה
למוריא ליכא מ"ד דוקא צירוף דגן נמי וליכא מ"ד אע"פ שאור
כד על החטים ואין נמנים ממנה רצעים קמה כל שיש בכל העיסה
ממטת רצעים מיבת חלה כיון דעממל דגן וכן משמע צ"י
המערכות ודיק משה דנ"ט צרוב הוי לאורייתא ועממל
דלאורייתא בפ"ק דמלאמן צירוף דקיס לכו לרצון דהנמנים
גורדין האורז עמם לעשות הכל להם לייצו חלה והכל חודר למעט
מה שא"ל בשאר כל המינין דלאן גורדין את האורז ונמנים גופייהו
נמו און גורדין מ"ן אחר חלה אורז לחוד דלאימא ה"מ. ויולא זה
י"ח בפסח דמלא אוקרי דשיון דגורד מחמין הוא וכל העולה לחמין
עולה למלא ע"כ. וצירוף שלמי נבקי' הכי כפי הדרי הכי רציע שממון
ו"ל והרשב"א ו"ל מחיי' ללא כרשב"א דלפיה ס"ל לעולם אינה
מייבת בחלה עד שיהא זה דגן כשיעור ופסקו צירוף שלמי הלכה
כרשב"א וכן פסק הרשב"א והרשב"א ו"ל אבל כרמב"ם ו"ל נראה
שה"י גורד צירוף שלמי כמו שהוא בפסחים שלנו ממני' כדכ"ט שמשון
צ"ג ו"ה"ס ממני' דקמיי דלע"פ שאורז נגדד אחר החטים אינה
מייבת בחלה עד שיהא זה טעם דגן כרשב"א דהיינו כשיעור
דקאמרי רשב"א לומר שיהא זה דגן כשיעור ש"ן זה טעם דגן
כ"ן כמז כ"י צ"ד ש"ן והיא הוכחה לפירות זה מן

מלאכת שלמה

הסוספתא ע"ש וכן כמז ג"כ בכסף משנה פקד שני דלפניה
בנמנים: בסוף פ"י ר"ע ז"ל וז"ל דלאן בלגן כשיעור חלה. כמז
עליו ה"ל יהוסף ו"ל פי' זה אינו נראה דלא לעיל מן שאון
מלפנין אלא הממשה מיני ע"כ: ה הנוטל שאור משי"ה
וכו'. ופי' ה"א שצ"ל י"ז ע"פ העיסה ע"ה האורז חלה וכו' זה
ממשה רצעים שיעור דמחייבת חלה והפריש ממנה כשיעור מועט
דהיינו רוצע עיסה קודם דמחייבת חלה ע"פ השאר חלה כ"כ
וע"ן לטון עיסה ע"ה פ"ק דהורמה ופי' שהעיסה שאורמה חלה כ"כ
גדולה משארור על טעם נגדדה הוי אחר למחיים וע"ה. אם יש לו
פריסקה ממקום אחר. מפי' צירוף שלמי ד' רובעין ומש"ן לומר
אם לא נאכלה חומה פריסקה ממנה השאר שמשאר זה ד' רובעין
העולה וממנה ב"ו עד עממל נשמה ואפ"ה אם נאכלה מפ'
צירוף שלמי דמנה עיסה של ד' רובעין עלה נעצלו מעולם ומצילה
אלו זו כדי שיהא מוקף אע"פ שאין זה שיעור חלה ד' רובעין
ולפיכך אנו לצרף הרובע. של טעם שנכאן כדי שיהי' זה שיעור עיסה.
כיון דמשי"ן משנין כאליו הרובע. ש"ן לא ומפריש מ"ו שמיכיל כדי
חלה דוקא להי' ה' רצעים ועממל משום דש"ן דכ"ד כשיעור
דלאימא צירוף ולפי מש"ן חיינו דמפריש אחר משי"ן כשיעור
עיסה דלפניה ופי' ח"ך מנתקף והרי עיסה שאורמה חלה
מפסקי הא לימא דמגן לקמן צ"י כדמלא דכ' שאורמה חלה דלאממל
מנתקף ואם נפשו לומר והלא השאר הזה בעל צמיעותו והאיך
מנתקף והלא מפריש מן החיוב על הפטור ולדין דלאין כלן
שיעור חלה עם השאר האשכרי מפיעור על הפטור הוא ואין כלן
חייב חייך דהיינו חומרה דעל דמני קטופא דמגן כמיני כלן שהוא
הליכך בלישורו עומד כל מקום שהוא. ואם לאו מצייל חלה אחר
על הכל. לפי' החולין הממוקנים משנין לה נמי טעם ועממל
מפי' בפי' כדמלא דע"ן דעל אישורו כהימרו מה הימרו בזה שהוא
כדשמואל דמטה אחר פוטרת את כל הכרי ח"ך אישורו כממסו ו"ל
דלא לימרו כיון דקיל דמגן חומרה צ"ב מד כמרי בעיל דמקדשו
ממנו אסמכתא בעלמא כדי שישורו ולא יקלו על גורמ המגן וגומר
מה לו ולהפרישו בעל הוא הליכך כשנתערב אפי' עם חלף לא בעיל
ולפי' להפריש חליו טעם כל ופי' חייבה ח"ך טעמא שיהא למחמה
אבל למחמה מעשר ד"ס שיעור למחמה מלי' איכא למימר חייך

תפארת ישראל

דמ"ל הקרימה כמור הוא גמר מלאכתו לחלה: בא אם יש בה
טעם דגן ו"ל שנגרש טעם החטים ח"ך שאין בהמקן כשיעור חלה.
והוקף צאור ותטין הדין כ"ך לאורז נגדד כמגן חלה כמז
מניסם שגלשו יחד מ"ן פטור עם מ"ן חייב נר"ד טעם ושיעור חלה

משנה ראשונה

ממנו חמשה דמלה מלי אם יש בה טעם. ולפי' משמע אע"פ ליכא
מ"ן חייב דגן כדרי חלימה פרס ומסקין דה"ל"ס כג"ל חלה דע"ס כשיעור
לצוריתא וכו'ן ש"ס זה טעם דגן חוקך החטים את האורז וה"ו מע"ס
ממט והלכך יולא זה בפסח. ואמרי קה"ה דהא צע"ן דכ"ר הג"ה לרי'
חיימון ומ"ן דרובא אורז אינו ג"ה לרי' חיימון לכן אמרו צירוף שלמי
דהחטים גורדין את האורז לצ"ל לרי' חיימון והוא שחמרו און לך גורד
אלא הפסח את האורז נלצ"ל ע"י"ה הר"ש. ומשמע דמנה צע"ן טעם
דגן וגמירה שאינו גורד חל"ס י"ס בו טעם דגן ולא שייך גמירה חלה טעם
חטים ואורז וכו'ן לקמן מ"י. אבל כרמב"ן מפריש בהקן להטעם אינו
הוקף את העיקר חלה הגמירה גורד את האורז להיות נמנים וע"י

י"ב י

ממנו חמשה ע"פ אע"פ שרוב העיסה ממנו הפטור חייב ו"י פי' שיהי'
ס"ע: כ"כ הנוטל שאור מעיסה חלה הורמה חלה ו"ל שיעור
השאר מעיסה שיש בה שיעור חלה. וה"ה בל"ט שאור ח"ך עסקה
אחרת שיהא טעם ח"ך דעה: כ"ך וע"ן לחוק עסקה שאורמה חלה

י"ב י

דמ"ל הקרימה כמור הוא גמר מלאכתו לחלה: בא אם יש בה
טעם דגן ו"ל שנגרש טעם החטים ח"ך שאין בהמקן כשיעור חלה.
והוקף צאור ותטין הדין כ"ך לאורז נגדד כמגן חלה כמז
מניסם שגלשו יחד מ"ן פטור עם מ"ן חייב נר"ד טעם ושיעור חלה

החורה ואינו יכול להפריש
דממנו חמשה ע"פ אע"פ שרוב העיסה ממנו הפטור חייב ו"י פי' שיהי'
ס"ע: כ"כ הנוטל שאור מעיסה חלה הורמה חלה ו"ל שיעור
השאר מעיסה שיש בה שיעור חלה. וה"ה בל"ט שאור ח"ך עסקה
אחרת שיהא טעם ח"ך דעה: כ"ך וע"ן לחוק עסקה שאורמה חלה

ולחייבן לשני העשרים, והראה להגויב דעסם בעיקר נתי דרני הוא דחשוב בעיקר לכל מילי, ומועיל גם לזה שהוא בדיני שהוא מחמת המינים ומיין בכל לדי מיין ויואלין בו י"ח מלה ושהוא מיין הסובל לתלה אבל כ"ו הוא רק בעיקר דיני, אבל בזה דחשוב להם בזה לא מלאה מיין למילי, שוועיל דיין על טעם בעיקר בחמות שם להם, דהוא זה דין בפ"ע החלו רק בעיקרו ולא בטעמו, ואפי"ז דרין מחמת המינים ודין להם, מרדויותו מדי דחיה בויין, דכל שהוא ומיאלה מל בטעמי"ק שבו דין להם, ומאלה דמרדויותו לריקי, יסוד הדין שהוא מחמת המינים עיי הגויב"ל של טעם בעיקר, והגלגה דגרידה לחיול עני, שם להם ולחייבן במלה ומל"ל.

והראה דהוי מחבל מהסוגיא ומחמת דכ"ג פ"ב לחיות
 שם ת"ש בתלה סקלה בשומעין וכל מיני מבלין טערה, מלה היא אלה שנקראת מלה מחובלת, קס"ד דלפי"ט לה מבלין טפי מיעשאל הו"ל כמבלין אלא למיד' במד הוי כמבטל לדיי מיעשאל הו"ל כמבלין אלא למיד' במד מבטל אולין תבלין מי קח הווי מלה, הי"ב דלא אפי"ט לה תבלין דרובה מלה היא ולא כפלה, ועיין בחומ"ש שם שיקפו דהוי"ג אם נושבו מין בשאיטו מינו מו"ז הוי כפי אויט מחבטל משום דינא דקרבני"ק וכדמין דעולמה עיטה מן הקטנים ומן האורז דל"ס יש בה טעם דגן אדם יואל בה ידי חובת מלה, אכן לפי המבואר הרי ניחא, דגראה ללא דמי דין מין במוי לא כמל מקרי דיינא דעטע בעיקר, דקר דמין במוי לא כמל יסוד הדין הוא ללא מל על טעם החפלא בעיקר דין כמול כלא, וע"כ מויעל דהדבר חשוב אוי"י כעיי' כמו שהוא בכל דיניו כיון דסקע מעיקרו דין כמול, וע"כ מויעל דמויעל אה"כ לענין טעם מלה, ודין להם, לדמותו האמולת דגן שנתבווהו חשוב גם להם, כיון ללא מחבטל כלל ודיעיי' קרי מקבלי"כ ק"י דינא דעטע בעיקר, עיקרו לא לאורז על הפקט דין כמול מנה"ק הדבר שנפטר, וכן דהוי זחא הו"כ בפ"ע של חלות דין ואיסור דעטע בעיקר, והוא החדש טעם הדבר כ"כ אויט מחבטל עיי' חומ"ש הדין על טעם בעיקר, וא"כ מויעל דדין כמול מחמתו, לחיול ללא מהינא דהיין על קרבני"ק הדבר דינא דהרי הוא כמולו, וע"כ שפיר אמרין דמחילי דלענין לחיול עני, שם להם לא מהינא דיין דעפ"כ א"כ מויעל דהרי הוא ולענין זה כמולו ואין בו דין להם, והוא דמין דהטעמה עיטה מן הקטנים ומן האורז דמינא בתלה ויואל בה י"ח מלה ב"ט בה טעם דגן, היינו רק משום דהסם הא איירינן בחפס ואורז דיש בכין דין גרידה, וע"כ מויעל זחא לחיול. צ"י דין להם, אבל כחא לאירינן. במבטל כמבלין דלית ביה דין גרידה מטריה הוא לאמרי"ן הוג"י דוקא דעפ"כ דמב"כ לא כמול או לרובה דגן כיון דמשום עפ"כ דקרבני"ק אין בה דין להם וכפ"ג.

והנה בכך דמבלה כמבלין כמיה כמקלו ביה כמבלי"כ והכ"כ דדעת הרמב"ם צפ"ה מה' מתן ואלה ובפ"ב מה' מטעה הקרבנות כדעת רש"י במחמות שם דקיימא דסבל כמבלין בעיקר מעשה העיטה ומ"מ מיהא דכטריה, והר"כ"ד בה' מטעה הקרבנות שם הב"ב פ"ז ח"ל א"ל גראה ל' במלה האפויה נשנית שמוסר לאכול ערי"י כמבלין ואין מויעלן לבטול טעם מלה אבל לתנות הסלת ללוט אה ערייה כמבלין אסור משום מיין עפ"ל, וכן כתב בפ"י מה' מתן ומלה ה"י כמבטלו שם, ולפי"ז לפ"ד הר"כ"ד שמתרס דמבלה לחמר

השבתו ככ"ד ובין שריפה, זל"ס השבתו ככ"ד רק הכשלים קיימו מלה שאין להם מתן, וע"כ לא הוסיף האמר, שמא"כ אם מלמוו כשריפה דעטע המלה בהתחיל והוי נעשית מלמוו פ"ב הוסיף האמר, ולפי"ז הרי מויעבבה הי"ב דברי הרמב"ם דקיי"ן על לא"י דלא יראה ולא יחל, דעטעם דלא חשוב למוו הניחא לעשה ל' דלאו משום דל"ס משיבו עיקרו הוא איסור פטור שלא יחא לו מתן והוי כמו כל דברים האסודין בטעם ולי"ס דלא הוי יתקן לעשה, וא"כ לא שי"ן זחא אלא אם ניחא דהשבתו ככ"ד, ובפ"ג דלמד' השבתו ככ"ד עיקר הקרא דמשיבו הוא שלא יחא להם מתן, שמא"כ אם ניחא דמלמוו כשריפה ל"כ הויא מלה הנעשית בטוק החפן, ולא פשיטא דהוי יתקן, לעשה כמו שריפת עומד וכוונתה, ואפילו אם ניחא דגם לרי"י נכלל בק"י דמשיבו עיקרו איסורא שלא יחא להם מתן, אבל מיוב שריפה שבתין הוא פשיטא דהוי מלמוו טעם כשאי דברים שמועלן שריפה, וכיון דגם זה נכלל בהקרא א"כ פשיטא דחושב עיי"ן יתקן לעשה, ולפי"ז הרי ניחא דעת הרמב"ם, דסוגיות המי' בפסחים דף ג"ה שהכחמי הא קיימא אליה דרי יהודה וכמבואר בסוגיא שם, ולרי"י דל"ס דמלמוו כשריפה פשיטא דהוי יתקן לעשה, שמא"כ הרמב"ם דפסק בפ"י מה' מתן ומלה דהשבתו ככ"ד, וא"כ ליכא צורך דמשיבו רק איסור טעם למוד שלא יחא להם מתן, ע"כ שפיר פסק דלא הוי יתקן לעשה ולקוי"ן עני' וכפ"ג.

פ"י הל"ה הטעמה עיטה מן הקטנים ומן האורז אם יש בה טעם דגן יואל בה ידי חובתו עפ"ל, ויאכלנו עפ"ל, וכן כפ"י מה"ג כמב"כ ה"א כתב הרמב"ם ז"ל המעריב קחמו ממים וקחמו אורז וטעה מיין עיטה אם יש בה טעם דגן מיינא בתלה ואם לאו משיבו עפ"ל, וכמבטלו שם ז"ל א"כ גראה מן הירושלמי דבענין עיטה בה דגן כשיעור כרבני"ג דהכי פסיק להבה כומי' מינו' לא כמבלין רוב דגן עפ"ל, כ"אורז דכריס, דהנה צפ"ג דמלה מן הטעמה עיטה מן הקטנים ומן האורז אם יש בה טעם דגן מיינא בתלה ויואל בה חרס ידי חובתו בפסח, ובידקולמי שם מחמתא דלא כרבני"ג דרבני"ג אומר לעולם אינא מיינא עד שיחא בה דגן כפשוט, ויב"א בשם רשב"ל הלה כרבני"ג, חוהו שהשי"ג האר"כ"ד על הרמב"ם שפסק במחמת דלא יחא בה טעם דגן מיינא בתלה וכן לענין מלה דחא יואל בה ידי חובתו ולא הוכרי דבענין דגן כשיעור כפסק הירושלמי, ועיין במ"מ בה' מתן ומלה שם שהוכיח מהא דנקט הרמב"ם דוקא בכך ערי מוני מינים ואורז ש"מ דעטמה הוא משום דלאורז נגד חמר הקטנים וכמבואר כן עטמה לדידי' בירושלמי פ"ג דמלה, ומועיל ק"י דינא דגרידה גם לענין השלמת שיפוטא, ומטריה הוא דסובר הרמב"ם דלא כמבלין דגן כשיעור לא לענין מלה ולא לענין מלה.

והנה כמול כ"י דינא דהטעמה עיטה מן הקטנים ומן האורז דמין דלא יחא ע"כ טעם דגן מיינא בתלה ואלה יואל כה ידי חובתו בפסח, ומבואר בזכרים דפ"ח דהוא משום דעטע בעיקר לאוריימא, ובידקולמי פ"ג דמלה מלוכה דהוא משום דין גרידה האורז נגד חמר הקטנים, וכבר עמד בזה כמבטלו מלה להרמב"ן דלמה לו למרמי עטמי' ואש"כ דלאו למוד בזה, דהנה בזה דבענין בתלה ואלה דוקא שיחא מחמת המינים הבאין לדיי חומין, ובמבואר כן עטמה בפסחים ל"ה ובמחמות ד"פ, הרי אין לן דין מינא לחוד דכמבלין דוקא מחמת המינים ולא מיין אחר, כ"י אם דכלל בזה גם כן דינא דכל טעם מחמת המינים איה כ"י דין להם ועס להם כמבטל, וכל שאינו מחמת המינים אין כמבטל דין ועס להם האומר בתלה ומלה, ולפי"ז גראה דלדידי' הוא

רק משום דהסם הא איירינן בחפס ואורז דיש בכין דין גרידה, וע"כ מויעל זחא לחיול. צ"י דין להם, אבל כחא לאירינן. במבטל כמבלין דלית ביה דין גרידה מטריה הוא לאמרי"ן הוג"י דוקא דעפ"כ דמב"כ לא כמול או לרובה דגן כיון דמשום עפ"כ דקרבני"ק אין בה דין להם וכפ"ג.

אלנאז

הלכות חלה ארת יג [א]

מהרי"ט

רנ

לאיה דהש"ס דלין לא ס"ל כהירושלמי מלא מימי רצח רליה ס"ל דגלגול גמר מלאכה הוא ממירוח ומש"ה לגלגל טובל ציד סמוגין דפרק רבי ישמעאל [סו, א] דמאן דס"ל מירוח האוי אינו ישראל וגלגול פוטרי דהקדש מ"מ גלגול גוי אינו פוטרי דומיא פוטרי גלגול האוי נמי אינו פוטרי מספרת ר"ע ד"ל דרבי עקיבא דמירוח, וכבר כתבנו דסוגיות הירושלמי בזה דכשהא דפליג ארי"א טעמיה דרדיה לאו משום דליף לאשית ראשית מתרומה אלא לייף הכי אולא דרבי האמור¹⁵⁵.

לה מקריא דמלאה הארץ, ואפמי אפטר לומר דר"מ ור"י דס"ל דאין מירוח האוי פוטרי לא ס"ל דרשא זאת מירוח האוי פוטרי לא ס"ל דרשא זאת לקרא דמלאה הארץ.

דקרא דמלאה הארץ, ואפמי אפטר לומר דר"מ ור"י דס"ל דאין מירוח האוי פוטרי לא ס"ל דרשא זאת מירוח האוי פוטרי לא ס"ל דרשא זאת לקרא דמלאה הארץ.

לפרש"ח במוטות ס"ח סימן י"ד שטמה השואל על סגרת ר"ע, דלפי מה שאמרו צירושלמי מאי טעמא אין גלגול האוי פוטרי, והרשב"ח השיב דרבי עקיבא בקראי מלה ליה דמרי קראי כפייה כתיב ראשית ערסותיהם וכתיב באלמס מלאה הארץ, וערסיה איינו גלגול ולמס מסיקתו פניה, ולפיכך פירש ר"ע דשכל ישראל במטוה הגדילה צמיח הגלגול טוהלה דכתיב ראשית וגו', ושל גוי יי נמי ממוה ס"ל הנמנמם לארץ מלה הכמות בלמס דכתיב מלאה הארץ והיינו קרימה ממור עפ"ל. וק"ו דלכ"כ מ"ש הקדש והגלגול פוטרי וגלגול האוי אינו פוטרי, ואם נאמר דהקדש מייירי במטוה שגדילה צי הדיוט צמיח ומח"כ הקדשה, אי"כ כפי זה אם יהיה במטוה שגדלה צרמות הקדש אינו פוטרי, וא"כ למע אמרו צירושלמי קמס גלגול הקדש פוטרי דמשמע בכל גוומא. ועוד דל"כ יולא לו דדוקא במטוה שגדלה צרמות ישראל צמיח הגלגול טוהלה, אלא אם קנה ישראל קמס המטוהט גוי אין גלגול טוהלה, וא"כ היה ללס לפרש, קמס המטוהט גוי אינו פוטרי, ואם נאמר ומדקאמר קמס דמורה ר"ע בעימא דדיוט טעוהלה, ש"מ דשכל גוומא גלגול הישראל טוהלה¹⁵⁶.

ועוד קשה דלממי הוציך הרשב"ח לנקס טעמיה אמריס לפרמ ר"ע, צהית שיש לומר פשיעות דר"ע ס"ל כר"י ור"מ דלממי פסקין רבי ישמעאל [סו, א] דאין מירוח האוי פוטרי לענין מירוח, ומסיק רצח קמס [סו, א] דמ"ד מירוח האוי אינו פוטרי להמיימי כל שיש טעם דגן וטעמא לא טעיל ומש"ה לייק ממני גלגול האוי אינו פוטרי דלפני ראשית ראשית, וא"כ מפילו אי ר"ע צסיפא לומר הנוטל שאור משיקמ טעיה וכו' משום דלכרש"ג, היא¹⁵⁷.

ועוד קשה דלממי הוציך הרשב"ח לנקס טעמיה אמריס לפרמ ר"ע, צהית שיש לומר פשיעות דר"ע ס"ל כר"י ור"מ דלממי פסקין רבי ישמעאל [סו, א] דאין מירוח האוי פוטרי לענין מירוח, ומסיק רצח קמס [סו, א] דמ"ד מירוח האוי אינו פוטרי להמיימי כל שיש טעם דגן וטעמא לא טעיל ומש"ה לייק ממני גלגול האוי אינו פוטרי דלפני ראשית ראשית, וא"כ מפילו אי ר"ע צסיפא לומר הנוטל שאור משיקמ טעיה וכו' משום דלכרש"ג, היא¹⁵⁷.

ועוד קשה דלממי הוציך הרשב"ח לנקס טעמיה אמריס לפרמ ר"ע, צהית שיש לומר פשיעות דר"ע ס"ל כר"י ור"מ דלממי פסקין רבי ישמעאל [סו, א] דאין מירוח האוי פוטרי לענין מירוח, ומסיק רצח קמס [סו, א] דמ"ד מירוח האוי אינו פוטרי להמיימי כל שיש טעם דגן וטעמא לא טעיל ומש"ה לייק ממני גלגול האוי אינו פוטרי דלפני ראשית ראשית, וא"כ מפילו אי ר"ע צסיפא לומר הנוטל שאור משיקמ טעיה וכו' משום דלכרש"ג, היא¹⁵⁷.

ועוד קשה דלממי הוציך הרשב"ח לנקס טעמיה אמריס לפרמ ר"ע, צהית שיש לומר פשיעות דר"ע ס"ל כר"י ור"מ דלממי פסקין רבי ישמעאל [סו, א] דאין מירוח האוי פוטרי לענין מירוח, ומסיק רצח קמס [סו, א] דמ"ד מירוח האוי אינו פוטרי להמיימי כל שיש טעם דגן וטעמא לא טעיל ומש"ה לייק ממני גלגול האוי אינו פוטרי דלפני ראשית ראשית, וא"כ מפילו אי ר"ע צסיפא לומר הנוטל שאור משיקמ טעיה וכו' משום דלכרש"ג, היא¹⁵⁷.

ועוד קשה דלממי הוציך הרשב"ח לנקס טעמיה אמריס לפרמ ר"ע, צהית שיש לומר פשיעות דר"ע ס"ל כר"י ור"מ דלממי פסקין רבי ישמעאל [סו, א] דאין מירוח האוי פוטרי לענין מירוח, ומסיק רצח קמס [סו, א] דמ"ד מירוח האוי אינו פוטרי להמיימי כל שיש טעם דגן וטעמא לא טעיל ומש"ה לייק ממני גלגול האוי אינו פוטרי דלפני ראשית ראשית, וא"כ מפילו אי ר"ע צסיפא לומר הנוטל שאור משיקמ טעיה וכו' משום דלכרש"ג, היא¹⁵⁷.

ועוד קשה דלממי הוציך הרשב"ח לנקס טעמיה אמריס לפרמ ר"ע, צהית שיש לומר פשיעות דר"ע ס"ל כר"י ור"מ דלממי פסקין רבי ישמעאל [סו, א] דאין מירוח האוי פוטרי לענין מירוח, ומסיק רצח קמס [סו, א] דמ"ד מירוח האוי אינו פוטרי להמיימי כל שיש טעם דגן וטעמא לא טעיל ומש"ה לייק ממני גלגול האוי אינו פוטרי דלפני ראשית ראשית, וא"כ מפילו אי ר"ע צסיפא לומר הנוטל שאור משיקמ טעיה וכו' משום דלכרש"ג, היא¹⁵⁷.

ועוד קשה דלממי הוציך הרשב"ח לנקס טעמיה אמריס לפרמ ר"ע, צהית שיש לומר פשיעות דר"ע ס"ל כר"י ור"מ דלממי פסקין רבי ישמעאל [סו, א] דאין מירוח האוי פוטרי לענין מירוח, ומסיק רצח קמס [סו, א] דמ"ד מירוח האוי אינו פוטרי להמיימי כל שיש טעם דגן וטעמא לא טעיל ומש"ה לייק ממני גלגול האוי אינו פוטרי דלפני ראשית ראשית, וא"כ מפילו אי ר"ע צסיפא לומר הנוטל שאור משיקמ טעיה וכו' משום דלכרש"ג, היא¹⁵⁷.

ועוד קשה דלממי הוציך הרשב"ח לנקס טעמיה אמריס לפרמ ר"ע, צהית שיש לומר פשיעות דר"ע ס"ל כר"י ור"מ דלממי פסקין רבי ישמעאל [סו, א] דאין מירוח האוי פוטרי לענין מירוח, ומסיק רצח קמס [סו, א] דמ"ד מירוח האוי אינו פוטרי להמיימי כל שיש טעם דגן וטעמא לא טעיל ומש"ה לייק ממני גלגול האוי אינו פוטרי דלפני ראשית ראשית, וא"כ מפילו אי ר"ע צסיפא לומר הנוטל שאור משיקמ טעיה וכו' משום דלכרש"ג, היא¹⁵⁷.

ועוד קשה דלממי הוציך הרשב"ח לנקס טעמיה אמריס לפרמ ר"ע, צהית שיש לומר פשיעות דר"ע ס"ל כר"י ור"מ דלממי פסקין רבי ישמעאל [סו, א] דאין מירוח האוי פוטרי לענין מירוח, ומסיק רצח קמס [סו, א] דמ"ד מירוח האוי אינו פוטרי להמיימי כל שיש טעם דגן וטעמא לא טעיל ומש"ה לייק ממני גלגול האוי אינו פוטרי דלפני ראשית ראשית, וא"כ מפילו אי ר"ע צסיפא לומר הנוטל שאור משיקמ טעיה וכו' משום דלכרש"ג, היא¹⁵⁷.

ועוד קשה דלממי הוציך הרשב"ח לנקס טעמיה אמריס לפרמ ר"ע, צהית שיש לומר פשיעות דר"ע ס"ל כר"י ור"מ דלממי פסקין רבי ישמעאל [סו, א] דאין מירוח האוי פוטרי לענין מירוח, ומסיק רצח קמס [סו, א] דמ"ד מירוח האוי אינו פוטרי להמיימי כל שיש טעם דגן וטעמא לא טעיל ומש"ה לייק ממני גלגול האוי אינו פוטרי דלפני ראשית ראשית, וא"כ מפילו אי ר"ע צסיפא לומר הנוטל שאור משיקמ טעיה וכו' משום דלכרש"ג, היא¹⁵⁷.

ועוד קשה דלממי הוציך הרשב"ח לנקס טעמיה אמריס לפרמ ר"ע, צהית שיש לומר פשיעות דר"ע ס"ל כר"י ור"מ דלממי פסקין רבי ישמעאל [סו, א] דאין מירוח האוי פוטרי לענין מירוח, ומסיק רצח קמס [סו, א] דמ"ד מירוח האוי אינו פוטרי להמיימי כל שיש טעם דגן וטעמא לא טעיל ומש"ה לייק ממני גלגול האוי אינו פוטרי דלפני ראשית ראשית, וא"כ מפילו אי ר"ע צסיפא לומר הנוטל שאור משיקמ טעיה וכו' משום דלכרש"ג, היא¹⁵⁷.

ועוד קשה דלממי הוציך הרשב"ח לנקס טעמיה אמריס לפרמ ר"ע, צהית שיש לומר פשיעות דר"ע ס"ל כר"י ור"מ דלממי פסקין רבי ישמעאל [סו, א] דאין מירוח האוי פוטרי לענין מירוח, ומסיק רצח קמס [סו, א] דמ"ד מירוח האוי אינו פוטרי להמיימי כל שיש טעם דגן וטעמא לא טעיל ומש"ה לייק ממני גלגול האוי אינו פוטרי דלפני ראשית ראשית, וא"כ מפילו אי ר"ע צסיפא לומר הנוטל שאור משיקמ טעיה וכו' משום דלכרש"ג, היא¹⁵⁷.

ועוד קשה דלממי הוציך הרשב"ח לנקס טעמיה אמריס לפרמ ר"ע, צהית שיש לומר פשיעות דר"ע ס"ל כר"י ור"מ דלממי פסקין רבי ישמעאל [סו, א] דאין מירוח האוי פוטרי לענין מירוח, ומסיק רצח קמס [סו, א] דמ"ד מירוח האוי אינו פוטרי להמיימי כל שיש טעם דגן וטעמא לא טעיל ומש"ה לייק ממני גלגול האוי אינו פוטרי דלפני ראשית ראשית, וא"כ מפילו אי ר"ע צסיפא לומר הנוטל שאור משיקמ טעיה וכו' משום דלכרש"ג, היא¹⁵⁷.

ועוד קשה דלממי הוציך הרשב"ח לנקס טעמיה אמריס לפרמ ר"ע, צהית שיש לומר פשיעות דר"ע ס"ל כר"י ור"מ דלממי פסקין רבי ישמעאל [סו, א] דאין מירוח האוי פוטרי לענין מירוח, ומסיק רצח קמס [סו, א] דמ"ד מירוח האוי אינו פוטרי להמיימי כל שיש טעם דגן וטעמא לא טעיל ומש"ה לייק ממני גלגול האוי אינו פוטרי דלפני ראשית ראשית, וא"כ מפילו אי ר"ע צסיפא לומר הנוטל שאור משיקמ טעיה וכו' משום דלכרש"ג, היא¹⁵⁷.

ועוד קשה דלממי הוציך הרשב"ח לנקס טעמיה אמריס לפרמ ר"ע, צהית שיש לומר פשיעות דר"ע ס"ל כר"י ור"מ דלממי פסקין רבי ישמעאל [סו, א] דאין מירוח האוי פוטרי לענין מירוח, ומסיק רצח קמס [סו, א] דמ"ד מירוח האוי אינו פוטרי להמיימי כל שיש טעם דגן וטעמא לא טעיל ומש"ה לייק ממני גלגול האוי אינו פוטרי דלפני ראשית ראשית, וא"כ מפילו אי ר"ע צסיפא לומר הנוטל שאור משיקמ טעיה וכו' משום דלכרש"ג, היא¹⁵⁷.

ועוד קשה דלממי הוציך הרשב"ח לנקס טעמיה אמריס לפרמ ר"ע, צהית שיש לומר פשיעות דר"ע ס"ל כר"י ור"מ דלממי פסקין רבי ישמעאל [סו, א] דאין מירוח האוי פוטרי לענין מירוח, ומסיק רצח קמס [סו, א] דמ"ד מירוח האוי אינו פוטרי להמיימי כל שיש טעם דגן וטעמא לא טעיל ומש"ה לייק ממני גלגול האוי אינו פוטרי דלפני ראשית ראשית, וא"כ מפילו אי ר"ע צסיפא לומר הנוטל שאור משיקמ טעיה וכו' משום דלכרש"ג, היא¹⁵⁷.

ועוד קשה דלממי הוציך הרשב"ח לנקס טעמיה אמריס לפרמ ר"ע, צהית שיש לומר פשיעות דר"ע ס"ל כר"י ור"מ דלממי פסקין רבי ישמעאל [סו, א] דאין מירוח האוי פוטרי לענין מירוח, ומסיק רצח קמס [סו, א] דמ"ד מירוח האוי אינו פוטרי להמיימי כל שיש טעם דגן וטעמא לא טעיל ומש"ה לייק ממני גלגול האוי אינו פוטרי דלפני ראשית ראשית, וא"כ מפילו אי ר"ע צסיפא לומר הנוטל שאור משיקמ טעיה וכו' משום דלכרש"ג, היא¹⁵⁷.

ועוד קשה דלממי הוציך הרשב"ח לנקס טעמיה אמריס לפרמ ר"ע, צהית שיש לומר פשיעות דר"ע ס"ל כר"י ור"מ דלממי פסקין רבי ישמעאל [סו, א] דאין מירוח האוי פוטרי לענין מירוח, ומסיק רצח קמס [סו, א] דמ"ד מירוח האוי אינו פוטרי להמיימי כל שיש טעם דגן וטעמא לא טעיל ומש"ה לייק ממני גלגול האוי אינו פוטרי דלפני ראשית ראשית, וא"כ מפילו אי ר"ע צסיפא לומר הנוטל שאור משיקמ טעיה וכו' משום דלכרש"ג, היא¹⁵⁷.

ועוד קשה דלממי הוציך הרשב"ח לנקס טעמיה אמריס לפרמ ר"ע, צהית שיש לומר פשיעות דר"ע ס"ל כר"י ור"מ דלממי פסקין רבי ישמעאל [סו, א] דאין מירוח האוי פוטרי לענין מירוח, ומסיק רצח קמס [סו, א] דמ"ד מירוח האוי אינו פוטרי להמיימי כל שיש טעם דגן וטעמא לא טעיל ומש"ה לייק ממני גלגול האוי אינו פוטרי דלפני ראשית ראשית, וא"כ מפילו אי ר"ע צסיפא לומר הנוטל שאור משיקמ טעיה וכו' משום דלכרש"ג, היא¹⁵⁷.

154. בספר חורח זרעים חלה פ"ג מ"ז ביאר חברי הרשב"א מקשויות אלו דר"י.

155. עיי בספר נוד הקודש מנחת סו, א שבאר דברי הרשב"א וזי"ך קשויות המהרי"ט.

156. כ"ה גיורת הריבמי"ן האור זרוע ח"א סי' רל"ט והמאירי ומגיל עוז הל' חמ"ן ומאה פ"ו ה"ה, ומהרי"י קרוקוס וזרוב"ן בהל' בכורים פ"ו ה"א, ומהרש"ח וביאור הגר"א על הירושלמי.

157. ב"ה גיורת הרשב"ן כ"כ גם הראב"ד בספר תמים דעים סי' ד' עיי"ש, וכ"ה בכס"מ הל' בכורים פ"ו ה"א בדעת הרמב"ם וכ"ה בכ"י יר"ד סי' שצ"ו.

158. כשיטת הרמב"ן מצניו גם בדעת הראב"ז, שפ"ז מה' בכורים ה"ה פסק דלא סגי בטעם דגן כלבר אלא בעיניו שיעור חלה מאחר דק"י"ל כרשב"א, ומשו"ה השיג על הרמב"ם שכתב בסוף ההלכה, אפילו היה השאר חטים לחוד עיטת אורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה, וכתב הראב"ז הווא שהיה השאר מעיטת חייבת ע"כ, וזה כשיטת הרמב"ן, אלא

שהרמב"ן הביא דין השאר בהוכחה לדבריו דק"י"ל כרשב"א, ואילו הראב"ז דין השאר נמשך לשיטתו דפסק כרשב"א, ועיי"ש במהרי"י קרוקוס וברדב"ן.

אמנם במאירי בחלה מבואר דהירושלמי קאי אפינא דמתני' ואפ"כ גירסת המאירי היא דמתני' דלא כרשב"א, דכתב דמתני' דהעושה עיטה מן החטים ומן האורז איירי דאין בה דגן כשיעור, והביא ראיה לזה מהספא דנוטל שאור מעיטת חטים וכו' ושאר דאי סתמא אין בו שיעור חלה, ולא רצה לפרש דאיירי בעיטת גדולה כל כן עד שהשאר יהיה בו כשיעור, שהרי אמרי"ן בירושלמי דמתני' פליגא אושב"א, וכן מבואר גם ברדב"ן כפי"ז מה' בכורים ה"ה, ועיי"ש במאירי פסחים לה, א.

והחזירא ביר"ד סי' כ"ד סוף אות י' הביא שיטת הרמב"ן, דזה דאמרי בירושלמי מתני' רשב"א, היא, היינו סיפא דמתני' דקתני הנוטל שאור מעיטת חטים ונתן כשל אורז, ולא קתני הנתן שאור של חטים ומשמע דדוקא בשכבר נתתיב השאר בחלה, אבל כי לא נתתיב אין כוונתו אינו אוטר ולמה אינו גורד את האורז, אלא ש"מ דבעיניו שיעורא, והקשה

כפי"ז מה' בכורים ה"ה, ועיי"ש במאירי פסחים לה, א.

והחזירא ביר"ד סי' כ"ד סוף אות י' הביא שיטת הרמב"ן, דזה דאמרי בירושלמי מתני' רשב"א, היא, היינו סיפא דמתני' דקתני הנוטל שאור מעיטת חטים ונתן כשל אורז, ולא קתני הנתן שאור של חטים ומשמע דדוקא בשכבר נתתיב השאר בחלה, אבל כי לא נתתיב אין כוונתו אינו אוטר ולמה אינו גורד את האורז, אלא ש"מ דבעיניו שיעורא, והקשה

כפי"ז מה' בכורים ה"ה, ועיי"ש במאירי פסחים לה, א.

והחזירא ביר"ד סי' כ"ד סוף אות י' הביא שיטת הרמב"ן, דזה דאמרי בירושלמי מתני' רשב"א, היא, היינו סיפא דמתני' דקתני הנוטל שאור מעיטת חטים ונתן כשל אורז, ולא קתני הנתן שאור של חטים ומשמע דדוקא בשכבר נתתיב השאר בחלה, אבל כי לא נתתיב אין כוונתו אינו אוטר ולמה אינו גורד את האורז, אלא ש"מ דבעיניו שיעורא, והקשה

כפי"ז מה' בכורים ה"ה, ועיי"ש במאירי פסחים לה, א.

והיטח דממנינן דקמי סמס טעוה עוסה מן הטעום ומן האורז להמנינן סלג אצל ר"י והיב"ל ק"ל דממנינן דכדני הכל היא, אם יש זה טעם דגן מיבמ נמלה, ע"כ ז"ל דמניי דיש צמטים דלפילו למ"ד דדין גרידה הוא לפילו אין צמטים כשיעור כל שיש זה טעם כשיעור המיב מלד טעמא¹⁵⁹.

אלא דלמי זה נרין להנין למה הולכרו לומר צירולמי ר"י נר אמי עוסה שאין דכס נצך פטורה דדין עוסה צעיק, ובסוף שארין כל שיש רשבי"ג הלכה כרשבי"ג.

דמה עיקר לומר הלכה דמכלל דפלוני, כיון דממנסמח [מלה פ"ג ה"א] אין שום פלוגמא פוה, יי אם סגרת רשבי"ג דווקא נמנה עס וממנינן כרשבי"ג, היל ונראה לדכדני סלג הא¹⁶⁰, וע"כ ז"ל לדעמ רצינו דאף דממנסמח דין אין שם יי אם סגרת רשבי"ג, ואין מולק עליה, מ"מ יי"ל דהיורולמי שמינע לכו איהו נרייתא דקמי פלוגמא דמי"ן ורשבי"ג פוה, דלמ"ק כל שיש זו טעם דגן סגי ולא צעיק דגן כשיעור, ומש"ה קאמר רשבי"ג הלכה כרשבי"ג, וכן ממנמר צירולמי צפי"ג דמלה [ס"ג] גצ ממנינן יי רצענש קממ מייעס נמלה סן ושארין וכו', יטעלו ממנין ומזו למוין הוי אלו פטורין, ואמנין צמחא אמר ר' יוחנן דדין עוסה שו פלו, אמר רשבי"ג דרשבי"ג היל דרשבי"ג אומר לעולם אינש מיבמ נמלה עד שיהא זה דגן כשיעור, תלמודיו דרי מיבמ רוצה עד לוליה בטס ריב"ל דלמי הכל היל איהו עכ"ל, דלמא טמס דעבי"פ איכא מלן דפלג ארשבי"ג פוה, אלא דרשבי"ג מוין ממנינן דקמי יטעלו ממוכה ומזו למוכה ללא ד"ה הוא אלא כרשבי"ג, דלמא נמי כיון דנמל מורסנן ממוכה כמין אמר הפטור מן הסלה מש"י, ושאל העוסה שנו ודרכן של בני אדם לעשות עיסה משאר הבנינן עמהן.

ע"פ התב"א, ב. בתרי, לעשות, סא. בתרי, נהורז.

החזיק דלעולם אפילו תימא מתיי כרכב ומאי דקט שאור של חיוב היינו משום דמסיים במשנה שאם אין בשאור בנותן טעם פטורה אינ"ג, רמב"ם אומר בכל שהוא מי"ם באיני מינו בטל, ונשאר החזיק"ש עם בקושיא. אמנם החזיק"ש שם סי' קצ"ה דחה קושיא זו דאי משום דהו"ל למתני דין יש בה בנייט אלא הי"ל למוני והטל שאור וכו' אם אין בה בנייט פטורה, ועוד למה נקט חטים ואורז דקא, אלא דאי רישא אשמעינן דין גרידה וכו' לאשמעתי כרשבי"ג דאין דין גרידה אלא כיש חיוב בחטים מצד עצמם, ולפי"ן הא דקתני אם יש בנייט חיבת היינו שחיבת כולה שאפילו האורז מתחייב ומפריש עליה ממק"א לפי כולה עיי"ש.

159. כשיטת הרמב"ם וביאורו איהא נמי במלמא שלמה על משניות תלה כאן בשם דר' יהוסף עיי"ש, ובספר מנחת ברוך סי' ס"ט עקף א' תמה ע"ז דר"ל, לפי"ן צריך לומר שאם יש בחצרות מ"ג ביצים חטים וחומש ביצה של אורז אין בטבע החטים לגרור את האורז שיחמצו, דהא ליכא בחטים שייעור חיוב הלה, והיכא שיש בחטים שייעור מ"ג ביצים וחומש ביצה ובאורז איכא אפ"ס וחמש מאות ביצים [פחות מפי ששים מהחטים], או האורז נגור אחר החטים ובא לדין חיוב, דהא יש דגן שייעור חיוב חלה, וגם יש בה עדיין טעם דגן דהא ליכא ששים כנגד החטים, ודבר זה הוא נגד החוש, דהא הא מלמא דהאורז נגור ומחמץ כיהו עם החטים הוא דבר טבעי, ואין אפ"ל דה"ג בדבר טבעי, ובכה"ג לא שייך כלל לומר כל שייעור חמץ, וכן הוא. וביתר קשה משי"ב הרמב"ם דהא דתנן [חלה] מ"ג מ"ז הנוטל שאור מעיסת חטים ונתן לתוך עיסת אורז, אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה דחגי ככה"ג, שנטל שאור מעיסת חטים שכבר נתחייבה בחלה, אבל כלא"ה כיון דליכא בשאור של חטים שייעור חיוב חלה אין האורז מצטרף לרשבי"ג, וכתב ע"ז המהריט"א שם הא אם כבר נתחייבה בחלה אז האורז נגור אחריה והאורז מתחמץ, והמיה מלמא

טובא, אין אפ"ל דבר כזה דאם ע"פ דין כבר נתחייבה החיבה זו של שאור בחלה, יש בכוחה ע"פ טבע לגרור אורז שיחמץ ג"כ, ואם עפ"י דין היא פטורה חו"א אין האורז נגור אחריה, וככה"ג פריכין בש"ס וכי חולדה נביאה היא, ועיי"ש משי"ב בזה באריכות.

והנה החזיק"א ביר"ד סי' קצ"ג אות י' גם כתב בדעת הרמב"ם דאי היה שאור חבא מעיסת חטים שנתחייבה בחלה ט"י במקצת כדי לגרור את האורז, אולם כסי' קצ"ה תמה על כך דכיון דהאורז אינו משלים לשיעור כרשבי"ג, כי איכא מקצת עיסה מחייבת מאי הוי, ולכן יצא לחלוק שם ופירש המשנה דעיקרא אתיא לאשמעינן דין טע"כ, דבוא קעסקינו, וקמ"ל דאין האורז מתחייב מצד גרידה כיון שאין בשאור כשיעור, והיינו כרשבי"ג דבעינן כשיעור מחטים, ולדינא אף בשאור חבא מעיסת גדולה אין האורז מתחייב אפ"ס יש בשאור שייעור חלה, והיינו דהשאור לא מחכטל ברוב האורז מדין טע"כ, אך האורז לא נגור אחר החטים משום דאין שייעור בחטים, וכן משי"ב הראב"י בה"ל בכורים דנתן שאור של חטים מעיסת האורז איירי בשאור שהוטבל כבר, יש לפירש דחייב הוא משום טע"כ אבל אין האורז נגור אחרי החטים, וכעין זה כתב החזיק"א בקצת גם ביר"ד סי' כ"ד אות י', ועיי' בספר דברי שאול [חלה] סי' כ"ב אות ג' שתמה על החזיק"א ללא משמע כך בלשון הרמב"ם אלא משמע כדברי המהריט"א דסוגי בקצת שאור מעיסת החייבת כדי לגרור את האורז.

160. מקושיא זו הוכיח הרדב"ם הנ"ל דהגירסא הנכונה היא מתנינן דלא כרשבי"ג וכ"ה במראה הפנים על היורולמי.

161. עיי' במראה הפנים הנ"ל שהאר"ן בכל זה וגם בדברי היורולמי חלה פ"ג שהוכיח המהריט"א, העלה דהעיקר כגירסת הספרים דמתנינן לא כרשבי"ג עיי"ש.

אלגזאי

הלכות חלה

מקרי"ט

תב

[אז"ז יב]

ואין דלא צטיל ואיזוי לאמרוזי דנפסטיא, כגון דליכא כוית צבדי צה מדגן פחוס מכשיעור חיוז חלה, דכסיג' חשינל לענין חלה כליטו חכילת פדס, מנעקד לכל עומצין שנמורה, לגבי חלה ומלה נמי גורד כל העיסה מחורו ופטורה, הי"ה לענין מהה דליטו יזחא י"ס צה¹⁶¹. אה חאורו לעשותו לחס כעומח דפרישתו עב"ל, דמוכה מדעיו ואין עיקר הטעם משום חלה דלכלל חוס דלילי שאינו חייב חלה יזחא י"ס חלה לענין חלה נמי יזחא ידי חוצמו חף דליכא כוית צבדי חכילת י"ס חלה, דהא ליחא דל"כ העוסה עיסה מחטים פחות פדס, וכן כמב הי"ה ו"ל צפ"ו מהלכות פסח [ומזן ומלה הי"ה] שדעת רבנו הרמב"ן דלפילו דליכא חכילת כוית דגן צבדי חכילת פדס יזחא ידי חוצמו כדעת הרמב"ם ו"ל יעו"ש. וצריך להזין לחאורה דכיון דרבינו פסק כרשב"ג, ורשב"ג גבי מהה קאמר דעד שיהא עה כשיעור דגן, ועפ"ל דכשיעור דגן דקמי גבי מהה היינו שיהא צו כוית דגן צבדי חכילת פדס, דכס"ל להרשב"ד דפסק נמי כרשב"ג צפ"ו מהלכות צבורים [היי"א], ובע"ל חמך ומלה פי"ו [היי"ה] כמב דליתו יזחא ידי חוצמו מהה כי עד שיהא צו כוית צבדי חכילת פדס, דכשיעור דקאמר רשב"ג היינו כוית צבדי חכילת פדס, דצפורה ליה להרשב"ד דאי כשיעור חיוז חלה דקמי צרישא לענין חלה קאמר, מה מעלה ומורד זה לענין לחלת י"ח מהה שיעור עיסה חלה, ואס כן רבינו דפסק כרשב"ג אמאי ס"ל דלפילו לענין חלה לא צענין כוית צבדי חכילת פדס.

ועוד כדקאמר טעמא כמ"ד חמך אין כך בא לידי מצה החמץ אלא חבושת המינין עמהם¹⁶² בלבד, דהכי קים להו לרבנן והכי בדקו לה, והכוונה אין כך גנדר עם כולן ליעשות עיסה ולכוא לידי חכילת חמץ אלא חשים ושעורים, ודקים להו לרבנן דאיניהו גורדין ומביאין אחרים לידי מצה וחמץ ולא שאר המינין, ורבי הילא בשם ריש לקיש סבר דאין כך גנדר אלא החמים את האורז בלבד, אבל שעורין אינן גורדין אורז, ולא חמין עצמן גורדין מין אחר, שלא שנינו אלא מן החמים ומן האורז, ואילו היה מין אחר גנדר¹⁶³ הוה חני לה במתניתין כדקתני האי, מולא קתני אלא חמים ואורז ש"מ שאין כך גורד ולא גנדר אלא אלו. דקא מייתי ראיה¹⁶⁴ מורא מתניתין בפרק כל הובחים דמין בשאינו מינו בטעמא ושעמא מדאורייתא לא במיל קושטא הוא. ועל הדין פ' בירושמי תיבת נשחט לית.¹⁶⁵ ג' בבב"י. גורז או מין גנדר חנה.

וגדא פשוט דקצרת רבינו הוא דמאי דקאמר רשב"ג גבי מהה עד שיהא צה כשיעור, היינו שיהא צה מדגן כשיעור הי' רבנים החיים בחלה, כמו שהוא הפירוש צרישא לענין חלה, דכיון דלפילו גו"ש דלחס לחס חלה ממנה דמגו"ש ומה לפינוי כמה צריש, ועיקר לימוד דלון חייס בחלה כי חס מחמת הענין חל אורז ויזחא לחס מגו"ש ומה לפינוי דפטור, וכיון דלון גו"ש לחלה גס מהה למד מחלה, ודלמדין צריך כל שעה (דף ע"ט) דמהה של מעשר שני חין חוס יזחא י"ח צפטס דלפילו לחס לחס מה להלן חלה משלס דכתיב ערסומים חף כלן משלס יעו"ש, ואס כן הי"ה דיש לומר דלפילו מגו"ש ומה דכל דצר חייס חלה ונקח לחס הי"ה דהוי לחס לענין חלה יזחא י"ח מהה, וכיון דלענין חלה צעיסה חטים ואורז כל דליכא כשיעור מדגן ועעמו דגן, ואף דהוי אורז וליכא כוית צבדי חכילת פדס חייס בחלה, דחטים גורדים חס חאורז וחור ועעסה חאורז חטים ממש, ואיך להפריש חלה כדי שיעור כל העיסה חלוו הימה כל העיסה מחטים, הי"ה נמי לענין דכיון דכסיג' חשינל לחס כל העיסה לענין חלה, גס לגבי מהה יזחא ידי חוצמו צה חלוו הימה חכילת חמץ ומחטים, וצכיות סאול ממנה יזחא י"ח, חל חס י"ס

דמן חאורה חין כלן חיוז חלה חלה מפני שיעור של חטים, אי"צ זה עכ"ל. ועיי' בחור"א יו"ד סי' קצ"ז אות י' דס"ל בדעת הרמב"ן דלענין כוית מצה לעולם אין חאורז משלים השיעור אלא בענין כוית מן הדגן וכוונתו בחטופה וכמבואר ברמב"ן בה"ל חמך ומצה.¹⁶⁶ אכן המחנ"א על הרמב"ם בפיו מה' בכורים הי"ה כמב ליישב קושת הכסים דמה מועיל שיעור חלה לענין מצה, ותיקן ה"ל, לק"מ דכל עיסה שאינה חייבת בחלה אין אדם יזחא י"ח בפסח עכ"ל, ועל טענה זו כתב המחנ"א דאין לומר זה והוכיח כדכרי, וכן מצינו בשעה"ם בפ"י מה' חמץ ומצה הי"ה שהקשה כן על המחנ"א ה"ל, דהכא שאני דהעיסה חייבת בחלה אם נתון בה כשיעור, אלא דשיעורה גריס לה לפטור אחרת, ולא אמרו אלא בעיסה שמצד עצמה אין בה חיוב

162. מבואר דדעת הרמב"ן בבואר דברי רשב"ג שיהיה כשיעור, היינו דרשא וסיפא שיעור אחד להם, והוא שיעור חלה, ולא כשיטת הראב"ד ועוד ראשונים דשאני שיעור דרישא משיעור דסיפא, ועיי' בכ"מ בפיו מה' בכורים הי"ה שכתב דדוחק לומר דשיעורים דרישא וסיפא לא יהיו שווים עיי"ש, וטענה זו הוי כשיעורא לשיטת הרמב"ן דאכן שיעור חלה הוא ביישא וסיפא. אמנם ביטור-הבאור שכתב המהרי"ט בדברי הרמב"ן חמה עליו בשערי יתר שי"ג פי"ו ד"ל, דדרי ענין זה של גירת האורז אינו מקרא בתורה לומר לילך זה מחלה בגו"ש לחס לחס ולומר דלמוד זה דוקא דמיא דחמם, והוי ענין זה של גירת קבלו חו"ל ככלי החלמוד דירושלמי מסביר ורדיעה, וכמו דמהני ענין זה לחלה כ"כ מהני למצה

אלגנאי

אות יג וג]

הלכות חלה

מהרי"ם

הנד

לה רצה לר"ל דמ"ל נומן טעם צרוב למו לאורייתא, ממנמי דעיקה סתמיס ולפיין מיפת חמלה, אלה ודמי לימא לדר"ל דלמר הלכה מן הטעם ומן האור וכו', ומשני אלא מין בשאינו מינו בטעמא, מין כרשב"ג, ודומק הוה לומר דמומדי רצה ממשנה שאינה הלכה עכ"ל.

צמינו צרובה, ופירש רש"י בדי"ה אלה צמין שאינו מינו וכו' ח"ל, ולי וכן כתב מהרי" קורקוס צבילווי בקיבור ח"ל, רצינו נראה שלא סמך אמר רב לקיש צביוול ועמר של מין ומינו צביוול לעיקר טעמא, על היסוד דרבי יוחנן אמר הלכה כסנה משנה, גם ולא משמע מיינה נומן טעם צרוב

למו לאורייתא עכ"ל, ואם כן הלכה נמשכה עיקרה מממשמ המיניו בכלל, אלא שצמינו צביוול מינו אלא מדרבנן, דמן הטורה י' דברים רבים על האמר ומצטלן אומן, כהיחיל דלומר

ר"ל הפיוול והטומר והטמא דמטעם צטול פטור, והכל אפילו לר"י ור"ף דפליגי הכס מוד, הא לפי ממנינן דמלה דטעמא עיקר מן הטעם ומן האורו לדין דיש צו טעם דגן מיני, ע"כ הא דר"ל צהיח דפיוול וכו' הוא צמין צמינו לויכח למיסק

אטעמא, וכמו דמסקין רבא הכס, וא"כ הלכ דעשה עיקר מהי המיניו ומין בשאינו מינו הוה ואיכא חמיה טעם לא צטיל מן הטורה, ואם כן אלא לא מטערין מן הטורה, ואם לא נאמר דלפילו רשב"ג כשיעור דקאמר הוה עד שיהא צו טעם

אבל אמר האמט דכשיעור דקאמר רשב"ג היינו שיעור חלה, ממניי דהכל נמי הוה כרשב"ג, דדוקא יטע צו צו כשיעור דגן, א"כ י"ל דפירצה ליה להירושלמי דע"כ לא אמרינן דטעמא לא צטיל צמין

בשאינו מינו ומש"ה עיקרה דמטעם ואורו אפילו רוצה אורי מיפת, היינו משום לאיכא בלאו הכי כשיעור חיוב חלה, אצל דליכא שיעור חלה והיינו דלמרינן דטעמא צטיל צרובה, והכל ערעב הי המיניו ועשה עיקר דלין בטום אמד מהס כשיעור כי אס צביוול כולם, אף דמין בשאינו מינו הם ואיכא טעמא, מי"מ י"ל דבי דברים רבים על אמד ומצטלן אומן¹⁶⁷, ואף דבש"ס לילן בשקנין דחמיה מימינן רבא

ממנמינן דנומן טעם צרוב לאורייתא, ולא דחינן לומר דלאמי דמיירי בדליכא כשיעור מדגן, כיון דלרבינו ממנינן נמי לימא כרשב"ג, וע"כ י"ל דפירצה ליה לרבא דע"כ הטעם הוה משום דטעמא לא צטיל, דמה מעלה ומוריד מה שיש מדגן כשיעור חלה

לנשות האורו שיש צו כיון הטעם ולנשות הכל טגל גמור, אס לא משום דטעמא לא צטיל צרוב, מי"מ הירושלמי י"ל דפירצה ליה לחלק טעמי, דשאני הכס דמיירי דליכא כשיעור חמיה, משא"כ דבי מיניו

דלפין לטום אמד מהס כשיעור חלה¹⁶⁸. **והאיתי להרד"ו** צבילאו על כרי"ס בפ"ז מהלכות צבורים [הי"ח] דכתב ליישב סגרת כרי"ס ח"ל, וגרסה י' להפיע ראיח לדברי רציו, דגרסקין בפסקא לל הוצמיה שנטערבו [עמ"ח] ושי"מ נומן טעם צרוב לאו לאורייתא, ומומדי רבא עשה עיקר מן הטעם ומן האורו אס יש זה טעם דגן מיפת חמלה, ואע"ג דרובא אורו וכו', ואם לימא לדר"ל דצמינן כשיעור מן הטעם, מאי מוסיב רבא, לעולם נומן טעם צרוב לאו לאורייתא, ושאני הלכ דליכא שיעור מן

166. כותים דירשלימי כתב דחן סוגיא אחיא כמי"ד טעם עיקר לאורייתא.

167. וכ"כ בחס"י הרי"ד על הירושלמי, ועיי"ע בספר מלא העומר (חלה)

סיי שבי"ד סעי' ט' אות ה'.

168. ורעיי"ע לעיני קרית מהיריט"א בספר חתת לחם סיי' ג' סעי' ג'.

אות ח', ובספר הגני על הירושלמי, ובחו"מ דמאי סי' י"ג אות י'.

169. מבאר דאף דאמרינן כיש ברוך לאו דאורייתא, נהי דלענין חיוב מיתה בור האוכל מעיסה זו אינו חיוב, מי"מ קמ"ל מתני דהייבא בחלה.

ובשו"ת מגחת ברוך א"י"ח סי' ס"ח תמה ע"ז דדבר פשוט הוא דאי ניש לאו

דאורייתא הרי דאצי"ג דיש שיעור חלה מהדגן מי"מ כטיל אורו ואינו חיוב בחלה כלל, ועיי"ש שבוי"א הוכחות לכו' ג. החו"מ י"ד סי' קצ"ה

כותב לבאר את הוכחות הגמ' בוכחיה ממנתי דחטה ואורו דטעם כעיקר מן החורה, דמנתי אולא כרש"י"ג דסבב דצריך שיעור חמיהם לחוריהו, ואם

אימא דכ"כ לאו דאורייתא לומר לא חשיב שיעור שהיי חמיהם כלימתהו דבתבטלו שארין אורייתא עיי"ש. ולענין מש"כ מהיריט"א לשי"ן דברי מהרי"י

קורקוס שהם באורין דרדב"ו, עיי"ג במנחת ברוך שם שבי"א דברי מהרי"י קורקוס באופן אחר.

והאיתי להרד"ו צבילאו על כרי"ס בפ"ז מהלכות צבורים [הי"ח] דכתב ליישב סגרת כרי"ס ח"ל, וגרסה י' להפיע ראיח לדברי רציו, דגרסקין בפסקא לל הוצמיה שנטערבו [עמ"ח] ושי"מ נומן טעם צרוב לאו לאורייתא, ומומדי רבא עשה עיקר מן הטעם ומן האורו אס יש זה טעם דגן מיפת חמלה, ואע"ג דרובא אורו וכו', ואם לימא לדר"ל דצמינן כשיעור מן הטעם, מאי מוסיב רבא, לעולם נומן טעם צרוב לאו לאורייתא, ושאני הלכ דליכא שיעור מן

אבל אמר האמט דכשיעור דקאמר רשב"ג היינו שיעור חלה, ממניי דהכל נמי הוה כרשב"ג, דדוקא יטע צו צו כשיעור דגן, א"כ י"ל דפירצה ליה להירושלמי דע"כ לא אמרינן דטעמא לא צטיל צמין בשאינו מינו ומש"ה עיקרה דמטעם ואורו אפילו רוצה אורי מיפת, היינו משום לאיכא בלאו הכי כשיעור חיוב חלה, אצל דליכא שיעור חלה והיינו דלמרינן דטעמא צטיל צרובה, והכל ערעב הי המיניו ועשה עיקר דלין בטום אמד מהס כשיעור כי אס צביוול כולם, אף דמין בשאינו מינו הם ואיכא טעמא, מי"מ י"ל דבי דברים רבים על אמד ומצטלן אומן¹⁶⁷, ואף דבש"ס לילן בשקנין דחמיה מימינן רבא

ממנמינן דנומן טעם צרוב לאורייתא, ולא דחינן לומר דלאמי דמיירי בדליכא כשיעור מדגן, כיון דלרבינו ממנינן נמי לימא כרשב"ג, וע"כ י"ל דפירצה ליה לרבא דע"כ הטעם הוה משום דטעמא לא צטיל, דמה מעלה ומוריד מה שיש מדגן כשיעור חלה

לנשות האורו שיש צו כיון הטעם ולנשות הכל טגל גמור, אס לא משום דטעמא לא צטיל צרוב, מי"מ הירושלמי י"ל דפירצה ליה לחלק טעמי, דשאני הכס דמיירי דליכא כשיעור חמיה, משא"כ דבי מיניו ועשה עיקר דלפין לטום אמד מהס כשיעור חלה, ואע"ג דרובא אורו וכו', ואם לימא לדר"ל דצמינן כשיעור מן הטעם, מאי מוסיב רבא, לעולם נומן טעם צרוב לאו לאורייתא, ושאני הלכ דליכא שיעור מן

דלפין לטום אמד מהס כשיעור חלה¹⁶⁸. **והאיתי להרד"ו** צבילאו על כרי"ס בפ"ז מהלכות צבורים [הי"ח] דכתב ליישב סגרת כרי"ס ח"ל, וגרסה י' להפיע ראיח לדברי רציו, דגרסקין בפסקא לל הוצמיה שנטערבו [עמ"ח] ושי"מ נומן טעם צרוב לאו לאורייתא, ומומדי רבא עשה עיקר מן הטעם ומן האורו אס יש זה טעם דגן מיפת חמלה, ואע"ג דרובא אורו וכו', ואם לימא לדר"ל דצמינן כשיעור מן הטעם, מאי מוסיב רבא, לעולם נומן טעם צרוב לאו לאורייתא, ושאני הלכ דליכא שיעור מן

ומן האורו אס יש זה טעם דגן מיפת חמלה, ואע"ג דרובא אורו וכו', ואם לימא לדר"ל דצמינן כשיעור מן הטעם, מאי מוסיב רבא, לעולם נומן טעם צרוב לאו לאורייתא, ושאני הלכ דליכא שיעור מן

לעולם נומן טעם צרוב לאו לאורייתא, ושאני הלכ דליכא שיעור מן

ממטרפסין הוא מן המורה¹⁷⁰. ועוד מה נראה מצד ממשמיתין דריש צנין וספק כשר רצה עליו ומצטלו למדלוריתא כל מיני צנלי פ"ק דגולה כרנ"ג. מכיון לרש"י נראה הממשיתין, דהא ארבעה צדופה ע"כ, הרי למעטם צטול צדוב סוד הכל להיות כספק כשר, ממון ממני דריש פ"ק י"ג ללמוד אפלה, לפני סבדת הירושלמי וא"כ ה"ה הכל לכין הדגון הוי רוצה וטעמו דגן, הרי שאר ללמוד דגנים רצים על האמד ומצטלין אומן. ע"כ צ"ל דס"ל דקף המינין דהוי מיעוטא צטלי צדוב ומשבי הכל כדגן וי"י.

לחיבה טעמא דמד מן המינים עם כל זה נומן טעם צדוב לאו לאורייתא, והלכתא כרב הונא דמסייעא ליה גמדין דבבל, ומסתברא נמי דהלכתא כרבי הילא בשם ריש לקיש, דאמר לא שנינו אלא העושה עיסה מן החטים ומן האורז דמסייעא ליה מתניתין, ודרב הונא נמי מסייעא ליה דאיהו נמי סבר¹⁷¹ חטים ואורז דוקא קתני, (י"ז) ומירו היבא דרובא

דרובא וטעמא דגן ואית עה שיעורא מדגן קסבר רב הונא דעולא מייבם, ורב הילא בשם ר"ל לא פליג עליה

בשה דהא לאו גרידה היא אלא מוצא דגופייהו הוא עכ"ל. ונראה פשוט דשאר כל המינין עם החטים או אפילו אורז עם שאר הארבעה מינין] דהעלה דצינו דצ"ע מורד לזיינים, נראה דמייבם כדמיין חטים עם האורז, דהאכל כוית מהיעקה מייב משום טבל, ולא"ס ויאל י"ח מהה כשאוכל כוית מנחה, דכיון דחיבה שיעור מדגן ורוצה דגן וטעמא דגן, סף דלא שייך גרידה בכו מ"מ מוצא דגופייהו הוא, דהכל להיזק לצדו עצמו, כיון דמה ש"ס עניינא משאר המינין עם החטים או מהאורז עם שאר ד' המינין צטול צדופה לדגן, דהא קיי"ל דכל דבר שאר מצטל צדוב נעשה הכל כדמיין צדוב, דקיי"ל [שו"ע י"ד סי' י"ח טע' ט"ז] פליקורין דמיין בשאינו מינו ומצטל צדוב עיסה, כל לתיבא טעמא, דליקורין דלמור דגן טעמא, וכל לתיבא טעם ליקור צטול צדוב ומומר הכל, דלמור להיות הכל כהיזק גמור, ע"ה נגלה נגלה. וצ"ע צ"ע נמי אמריין צמתי' צרפי"ט דלגלים [מ"א] נמר גמלים ולמר גמלים שטרפן זה כוה אם רוצ מן הגמלים ומומר וערב עממם פסוק, מן הגמלים נעשה הכל כצמר גמלים ומומר לערב עממם פסוק, וכן לענין סופה מן צפ"ק לטובה [ג"ל], הלה עליה את הטובה, ואת הדלעת וכו' פסולה, ואם היה הסוכין הרבה מן הטובה, ואמריין הים (צדק ט' ע"ט) דמיידי כשמצטן, ומכר רש"י ח"ל, כשצטנו הספיל עניינו למטה מעורפין עם ספק כשר ואין נראה

¹⁷⁰ בבב"י ט"ז דף ק"ג.

¹⁷¹ בבב"י ט"ז דף ק"ג.

נחלקו הראשונים, דרש"י בוכחים ע"ה, א בדי"ה אי אפשר, סוכר דרבר שנבטל ברוב מצטרף המובטל אל הרוב להשלים לכשיצטרף במקום שצ"ח שיעור יודע, ולכן כתב דכוותי איסור שרוב מאיסור אחד ומיעוט מאיסור אחר, המיעוט בטל ברוב ונעשה כמורו ומצטרף עמו להשלים לשיעור כוית והאוכלו חייב מלקות, אמנם הח"ס שם בדי"ה הפיגול, סבור דדבר הבטל הרי הוא כמו שאינו, ואינו מצטרף להשלים לשיעור, ולכן אם אכל כוית איסור שיש בו מיעוט מאיסור אחר, או מהיזק, פטור מלקות, ועי' בשו"ת חורת חסד ארי"ח סי' ל"ד מש"כ ביסוד מהלוקתם ובשר"ת נפש חיה בסוגיא דמצה של טבל סי' ה'.

אמנם בשערי ישר הנ"ל ביאר דגם רש"י דס"ל דהמיעוט משלים לשיעור מ"מ יודה בנדו"ד ח"ל, ולא דמי לאיסורים לשיטת רש"י בוכחים דמישלים מיעוט היזק לרוב איסור להצטרף לכוית, דבאיסורים דין האיסור הוא בכל משוה, והשיעור הוא רק מידת אכילה כמה יאכל מן האיסור, דכל שלא אכל כוית התחיל בעבירה ולא גמר, באופן דלפ"י אין השיעור מחדש דין בנזף המאכל, אלא הוא דין מידת השתמשות הוא האדם האוכל את המאכל, אבל בעצמות המאכל כל משוה ומשוה הוא בכלל אזהרות התורה שלא יאכלו, ורק אם אכל משוה ולא אכל יותר, לא השלים פעולת מעשה העבירה, אבל דין חלה מתחדש בעיקרו ע"י לישת ה' רבעים קמח דגן, ואם לש פחות מזה לא חל עדיין חיוב חלה כלל, ומש"ה כתב הרמב"ן דלענין חיוב חלה אף אם רובא דגן בעינין שיעור דגן, ואין מיעוט שאר מינים משלימים לשיעור, דהמיעוט לא גורר אחר הרוב, אלא רק לדון דאית ליה לרוב, אבל באיסורים גם פחות מכדי יש בו דין איסור ממש, ואם ע"י דין כיתול ברוב יגורר אחריני את ההיזק המעורב בו ויהפך גם

170. קשיא זו הקשה המהריט"א לפי מה שהזכיר לעיל דהביאור בירושלמי הוי מדרבנן, אמנם באור יודע ה"ל חלה סי' רי"ד ביאר להדיא דברי הירושלמי דהוי מדרבנן וכן פירש בשו"ת יהושע על הירושלמי, וא"כ י"ל דגם הישב"א יפרש בירושלמי דהוי מדרבנן.

171. בשו"ת נפש חיה ארי"ח סי' כ"ב הסתפק בענין כיתול ברוב ח"ל, אם נתרבו מוטט מרוב שאינו ראוי לצאת בו ידי חובת מצה ברוב שאינו לצאת בו, אם כשל ברוב שיצא בכדי ממנו שיש בו תערובת מיעוט שאינו ראוי לשיעורא עיי"ש, ועיי"ע שם בסוגיא דמצה של טבל סי' ה'. ובשר"ת כללים מערי' ה"בית" בפאת השו"ה סי' מ"ט ציין לדברי הנפש חיה וכתב דהמהריט"א כאן פליג עליה, ועיי"ש שוה"כ כרברי המהריט"א.

172. בשערי ישר שייך כחב ליישב קושיא המהריט"א, דס"ל לדמב"ן דהיסוד בכיתול ברוב הוא דמהני הרוב למשון את המיעוט שהיה דמי כדן הרוב, ולפיכך בראיבא שיעור מדגן שחייב כבר בחלה, ממילא גם המיעוט מקבל דין הרוב ומחוייב גם הוא בחלה, משא"כ ברובא שיעור דגן לא שייך כיתול ברוב כיון דעל הרוב ליכא אכתי חיוב חלה, ולענין זה דנימא כיתול ברוב שיקבל המיעוט של שאר המינים את דין הדגן, ס"ל למב"ן דבכה"ג לא שייך דין כיתול כיון דאכתי ליחא עליה דין חיוב כפועל עיי"ש, ועיי"ע בספר זכרון שמואל (רדובסקי) סי' י'.

173. מכאור כדברי המהריט"א דבענין כיתול ברוב אין בכח המיעוט להצטרף אל הרוב ולהשלימו לשיעור, והנה כפשטות י"ל דבכור זה

אלגאוי

הלכות חלה ארת טו [א] [ב]

מהר"י מ

רנ

(טו) [א] ועוד יש להצין דברים רצינו דמימי, דלפניו ר' הילא דקא מצטע ליה לר"ם מנפלה שלא הביאה שליט פטורה ממלה אם בשם ר"ל לא פליג עליה צהא, דהא לאו גרידה עשה עסקה מנפלה שליט ומתנוחה שלא הביאה שליט היא חלה מינפלה דגופייהו, דהא לפי דמימי רצינו דגרידין דמימי מיהו מנפלה שליט להסתמיב צחלה עם החלק כרשב"ג, ודייק לה מקיפיה דהנוטל שאור מעיקת חמין וכו', א"כ שהביא שליט, כמו שהוא דקין צעושה עיסקה מן החמנים ומן האור.

הא דלמדי רבי הילא על זה על עשייה רובא דגן, קחי לממימי ופעמא דגן ואית בה שיעורא מודגן קסבר רב דרשב"ג היא דלפניי כשיט כשיעור חזוה דכולהו חיובין, (טו) ורבי הילא בשום מרגן ועטם דגן צעין נמי רוב דגן, ריש לקיש לא פליג עליה בהא דדא לאו גרידה וכן מתנפח מדברי רצינו ציצורו על היא אלא חיובא דגופייהו הוא.

כרשב"ג דלמדי צעין דגן כשיעור ופעמא דגן ואית בה שיעורא מודגן קסבר רב וכו' ולמדי ר' הילא דצעין נמי רובא ועטמה דגן עכ"ל, הרי רצנו הילא על צדדים רשבי"ג פה להוסוף דעמי נמי רובא, וכיון דצעיקי מממי

דלעשה עיסקה מן החמנים ומן האור דרשב"ג הוא, קלמדי ר' הילא רצנו כרענן דהכא ופינ כרענן דממן צעין נמי רובא, א"כ ע"כ הו"ל דקלמדי ר' הילא בשם ר"ל כפ"ק [דמלה ה"א], לאון לך גורדי חלה חמין עם האור, אבל שאר ארבעה חמין עם האור או שאר חמין עם החמנים אינם נגדלים, ע"כ דמימי לפי צדאיפא רובא דגן דהא מממי דממן ואור דהכי מימי, וא"כ אף אפשר למדי דלפני ר' דרדחק למדי דמי"ט רצינו הוא דר"ל דקלמדי ר' הילא משמיה לאו פליג ארבי הוה פה, דלר"ל אפשר דק"ל כרע הוה דממן ואור לא צעין רובא, ובדליפא רובא הוא דממלק ר"ל צן אורו לטאר מיין, אבל רבי הילא ענמו דמדידה ליה דלפניו דממן ואורו צעין רובא, ע"כ דלפניו צדאיפא רובא שאר מינים עם מטמס או אורו וד' מינים לא, דל"כ אף קלמדי רבי הילא רצנו כרענן דהכא דהיינו מתוך יסרחל וצן כרענן דממן דהיינו מכלל מולכו ס"ל דצעין רובא, כיון דהוא ענמו רבי הילא ענמי דקלמדי משמיה דר"ל, יוחא דלר"ל חמין ואורו לא צעין רובא, והא אכא ר"ל דלא ס"ל הכי, ומדקלמדי ר' הילא דפלי ענמא ס"ל דצעין רובא, ס"מ דספירא ליה דר"ל הכי ע"כ מ"ל ממי, ובשאר מיין לפניו כרובא דגן פטורה ויש לישב וד"ק מ"ד.

גב. נבחי. תוספת. צד. נבחי. רות. צד. נבחי. זית שיעור. צד. נבחי.

דפסורה, וכן חלבה, והיינו אורו דהכי מימי, וא"כ אף אפשר למדי דלפני ר' דרדחק למדי דמי"ט רצינו הוא דר"ל דקלמדי ר' הילא משמיה לאו פליג ארבי הוה פה, דלר"ל אפשר דק"ל כרע הוה דממן ואור לא צעין רובא, ובדליפא רובא הוא דממלק ר"ל צן אורו לטאר מיין, אבל רבי הילא ענמו דמדידה ליה דלפניו דממן ואורו צעין רובא, ע"כ דלפניו צדאיפא רובא שאר מינים עם מטמס או אורו וד' מינים לא, דל"כ אף קלמדי רבי הילא רצנו כרענן דהכא דהיינו מתוך יסרחל וצן כרענן דממן דהיינו מכלל מולכו ס"ל דצעין רובא, כיון דהוא ענמו רבי הילא ענמי דקלמדי משמיה דר"ל, יוחא דלר"ל חמין ואורו לא צעין רובא, והא אכא ר"ל דלא ס"ל הכי, ומדקלמדי ר' הילא דפלי ענמא ס"ל דצעין רובא, ס"מ דספירא ליה דר"ל הכי ע"כ מ"ל ממי, ובשאר מיין לפניו כרובא דגן פטורה ויש לישב וד"ק מ"ד.

[ב] דרובה אמרין צירושמי צע"ק דמלה [ה"ג] גבי מממי דפליגי רצנו ור"ח דלרענן לפי מפאה שלא הביאה שליט מ"מ אכמי מלי דרובא דלי רובא מן הפיטור הרי המיעוט דמן פליטור מיהו שליט ור"ח פטורה, ר' מייא צד יוסף שאל על דעמיה דר' המיוצ כיון דממטל אינו גורד אחרים, ואי הכוז מן המיוצ מה

ההיתר לאיסור של חרוב, או מהני גם למלקוח דרדי אבל שיעור זית מן האיסור עכ"ל, ועיי"ע שם שהאריך ביסוד זה ובקושית המהריט"א מצמד גמלים וצמד דחלים.

174. עיי חוריא דיד' סי' כ"ד אות י"א שכתב ליישב קושיית המהריט"א, דר' הילא דאמר אין גורד אלא חטים וחרדו כלבד דינו דקא לתנא דמתיב דאית ליה גרידה, ומיהו איהו גופיה ס"ל כרשב"ג דביעין רוב חטים, וכיון דביעין רוב א"כ אין חילוק בין חטים ולבין שאר מינים, ובשתייה מחת ברוך ארזי סי' ע' ענף א' לאחר שהאריך ביסודות הסוגיא כתב לרדן קושיית המהריט"א דלעולם ס"ל לר' הילא דהא דבם בשאר מינים סגי בראיבא רוב, אלא דבתערובת שאר מינים ודאי אינים מצטרפים לשיעור, אלא דהדגן שבתערובת גרידה חיוב בחלה, משא"כ גבי אורו דאיבא גמי טעמא חיוב.

גרידה לרענן הרי שום האורו מחזיק בחלה עיי"ש. ועיי"ע בספר חלת לחם סי' ג' אות ע"ח. ודאה בפפ"ב בפתחה להלכות פסח חלק שני פרק ראשון שעמד בארבעת כרביי ר' הילא.

175. החוריא ביד"ד סי' קצ"ג אות י"ב כתב ליישב קושיית המהריט"א, דרבדי המבין קאי רק במין בשאינו מינו דכיון דהייב טעמא ואיסורו ניכר הואי שיאסור, ואם ינמא שהוא בטל על ע"ב דהיימיה לא חשיב ובאקליש תמצאותו מציאות ודאוי לאוסרו, אבל מין כמינו שמתבטל לא מפני שאקליש ארובה הוא מתאחד עם ההיתר בטעמו אלא מפני שאינו ניכר בעולם מתבטל מדין רוב שאמרה תורה, ודאי ראוי לגורד רוב כלול חיוב.

ולשיטה דין זה דוקא נחטים ואורו משום גרידה
 אלא מחולקים הם דגין גרידה, ודלדל"ד ז"ל מפרש
 מה דליכא זין מאל דפליג על רשב"ג לרשב"ג
 דההוא תמל ס"ל דכיון דמטיס גורדים את האור
 יתייחד טעמו לדגן סגיא טיה, ורשב"ג ס"ל דלף
 דהספך האורו שיהא גם הוא זץ לדי מונו, מ"מ
 אין אורו מקוים בתה, דמה שפירכה מורה שיהא
 זץ לדי מונו לדן מנה ומה ענינו גל כולל שי
 תפליס שיהא זל לדי מונו, והמין האל לדי מונו,
 חל אורו שטעמו אינו זל לדי מונו לא יתיידי
 עמו, וכן לענין מנה, וכיון דלית ליי להלכה כרשב"ג
 דגוס צירושלמי בריבסת הרמב"ן, דהמשנה כרשב"ג,
 משי"ה פסק דלון יוצא י"ח בפסח רק אם הי'
 כזית נכדי אכילת פרס מונו, ואכל פרס, שזיה
 אכל כזית שלס מן הדגן וענין גרידה דלדין טיה
 הוא כמש"כ הרמ"ש דלכל"ה גם הדגן לא הי'
 משוג לזס לחלה ולתנה, דלזינו זל לדי מונו,
 ומפרשי כמו שכתבנו דשי תפליס פיריכה מורה
 שיהא המין האל לדי מונו, וגם הי' זל לכלל מונו,
 ואם זיה כזית דגן מעורר בשאר מניס מון מלורו
 יתנה גם הדגן ולף יחי זל לדי מונו, אצל לענין
 דין מנה ומה לעולם אינו ממטרף אורו לדגן וענין
 לשיטה ששיעור האלוי לכל אורו כפי מהו, ו
 ומשי"ה אין מונו ומנה כזת וענין כזית נכדל"ה,
 ואכלנו ובה צביריס כזת וענין שיעור דגן,
 וי"ט יי"ט שיהא צתערות ממש רעסי :

→

והרמב"ן ז"ל מפרש ענין גרידה זו לרשב"ג בדרך
 אחר, דכמו דלמון דפליג על רשב"ג
 יוח יוח בכולל כזית אחד מן היעיסה כ"כ גם
 לרשב"ג, והפליגות דרשב"ג והתנן דפליג הוא
 טיה, שלהתנן דפליג מועיל דין גרידה מה שמשנה
 האורו להיות חטטים לצל לדי מונו שיהי מוש'
 כחטטים לכל הידיים מלך עמיתו ממתת שהו עכשי'
 וטפל להיות כמו חטטים ומשי"ה אם צעיסה זו
 איכא על הדגן המעורר לחיה דין של עיסת דגן
 אלא צירוף האורו אל טפל האורו ומשך אחר
 עיסת דגן ויהי כמנה, אצל אם צעיסת דגן זו ליכא
 אם דין זל הצטרפות האורו, אז ליכא דין גרידה,
 דליכא שום דין צתגרת מה שיהי גורדי ועד"ז
 ושיטה הפלחה זו קוצב הולך תוכן כל דברי,
 והוא מש"כ לפרש דלף דהטעם נחטים ואורו
 הוא משום גרידה כמש"כ צירושלמי, מ"מ מוכיח
 שש"ס דילן צפי הצטרפות דמין בשאינו מינו
 נעמח ממשנה זו דקתני דיואל ידי מונו בפסח,
 דלס הי' הדן שמתעל צרופה, לא הי' מהי דין
 גרידה, משום דזכר שמתעל מעמנו האין גורר
 את חמרים, ולכאורה דברי תנאים, דהרי ענין
 זה אם טעם כעיקר, הוא חקירה וקבלה וטריח

ובדיו סכך פסול המעורר בסכך כפר דעשה הכל
 כסכך כשר, אלא דלפי"ז הקשה למה צעין שיהי
 כשיעור חלה ממשות המינים דוקא ולמה לא יורף
 המיעוט לכשיעור כיון דטעל צרוב הדגן כמו דהמי
 צירוף לחיינו משום איסור טעל צאובל כזית מונה
 או ללאת ידי מנה, ועי"ש :

←

ד' וצלעני"ד לגמר שיטת הרמב"ן ז"ל הפלחה, שאין
 דעתי נונה מכל מה שראיתי מפרשים
 בענין זה, דהנה צה' דלית צתוספתא שהצטו
 דרשב"ג אומר דכמו לענין חזיב חלה צעין שיהי' זה
 טיה דגן כשיעור כ"כ לענין מנה צעין שיהי' זה
 כשיעור לדין ציאור לחיה שיעור לדין לענין מנה,
 דלוי שיעור חלה קשה צרופה מה מעלה ומוריד
 שיעור עיסת חלה לענין דין ללאת ידי מנות מנה
 וכמו שכתב בכ"מ הי' ציבוריס פ"ו עי"ש וגם'
 ממה אפרים צמי, על הרמב"ס הי' ציבוריס כתב
 על דברי סכ"מ צה"ל לנ"ח דכל עיסה שאינה
 מיתת צחלה אין לחם יוצא ידי חובתו בפסח, עכ"ל.
 ודברי מרפסון אונגר, וכבר חמה עלי, גם, אשר
 התקן הי' חזון ומנה פ"ו דלפי דברי ח"א אם צשה
 עיסה פחות ממחשת רענים קומה לא יוצא ידי חובתו
 בפסח זה לא יתכן להאמר, ועוד למה לא כתב
 הרמב"ג ד' צה' זו דענין שיהי' כשיעור וכתב הצטו
 צה' ציבוריס דענין. שיהי' כשיעור, אמת גם
 רי"ט חלבו כתב כ"כ לפרש דהא דלמור צתוספתא
 דענין כשיעור, הוא כשיעור חלה, רק הרמב"ג כ"כ
 צתוספתא השעה"מ, ומשי"ה סופין קות טעם זה
 דלף ללא שייך ללמוד מנה ממלה רק היכא דליכא
 פטור ממלה מלך עמוה כמו עיסת מע"ש ודכותה,
 אצל מה שמוגז לענין שיעור וחלי דלא שייך ללמוד
 זמ"ז, רק לענין גרידת האורו להיות נספך לחטים
 דלא מניינו ענין זה רק בחלה ומשי"ה כל היכא
 דמהי גרידה זו לחלה מהי לדין מנה יע"ש
 שסאריך ציה צה' חלה אוח י"ג, אצל גם דברי
 מונוהיס הם ואין אדם מונו ליה, דהרי ענין של
 גרידת האורו אינו מקרל צתורה אומר לניף זה
 מחלה בגו"ש, לחם לחם ולמור דלמור זה דוקא
 דוחיל דהסם, והרי ענין זה של גרידה קבל מ"ל
 בעלי התלמוד דירושלמי מצינול ודיעה, וכמו
 דמהי ענין זה לחלה כ"כ מהי למנה, ע"כ ללעני"ד
 צרור דשיעור זה האומר לענין מנה מפרש הרמב"ן
 ז"ל כהרמב"ג שכתב צה' פסח פ"ו טהא דפסק
 הרמב"ס כלשון המשנה העושה עיסה מן חטטים
 ומן האורו אם יש צה טעם דגן יוצא צה ידי מונו
 כתוב נהשגות שם צה"ל, י"ל והוא שיש צה דגן
 כזית נכדי אכילת פרס ויאלכו עכ"ל, והנה צמנ"ד
 משנה שם כתב צה"ל אצל מדברי הרמב"ן ז"ל
 בראה שאפילו אין שם כזית נכדי אכילת פרס יוצא
 צה שמדיו גרידה הוא שהחטים גורדים את האורו
 וזה שאזכירו חטטים ואורו צדוקה וכן מצינול
 ← צירושלמי והאריך ציה צה' צבורות, עכ"ל, ובראה
 לי שצתיקר האומר צתוספתא לענין מנה
 לרשב"ג דענין שיהא צה כשיעור גם הרמב"ן ז"ל
 מפרש כהרמב"ג דהוא כזית נכדי אכילת פרס

רמו שצרי שער ג פרק יז ישר

הכלכה, אם אמרה תורה לאמור את הטעם כעיקר, וכן לענין מלות אכילה, וכן אם טעם טבוח כסוכר שאינו מתבטל ברוב הימר הוא ג' כ' מקדשה גדול הלכות של טבול ברוב, וענין זה שקבלו סכמי ארץ ישראל שהאמור משתנה ע"י פערונות חטים הוא ענין טבעי, וא"כ מה ענין זה לזה דברי אף אם אמור דעמאל טעל ואינו כעיקר, אבל אם שיערו אז"ל דכל דליכא טעם דגן י' בכת הדגן לגרור ולשנות את טעם האורז שיהי גל' לדי ממון הסך האורז להיות דינו כחטים עתה, ויגאל ג' די מוצקו וגם מיין בתלה, והוא תמוה לכאורה, ולפיתח"כ דצרי מוצקט טבוח טעם דכיון דשטי הטעם נלמוד אינו מועיל לרשנ"ג להעשות דן אורז כחטים, אלא שמועיל להיות טעל ומשך לדין הדגן שנטפל עמו צעיסה אז, ומש"ה מוכיח הש"ס שפיר דלם מה שמתאל צעיסה זו מן הדגן ליון ג' שום דין לענין מלות מהל דתבטל ברוב אורז והוי כמון ליתא האידן יגורר את אחרים, להטעיד ולגורר לדיכס דליכא גבי, אבל אם טעמל לא נטיל ואיחוי לאיטרופי דנפשי, כגון דליכא כוית צכדי אכילת פרס ששיעור זה מלטרף לכל עובש צמורה, לגבי מהל וקלה מני גורר את האורז להעשות לחם, היינו דאף אם ליכא פערונות אלו כוית מן הדגן, אבל משגון הפערונות הוא לפי משגון ערך זה דחוי לאיטרופי דנפשי היינו צלי צירוף האורז, כמו שבאר דנעיסה זו איכא חיי זית מדגן חטים נבתי פרס אורז, דנכס"ג לפי משגון דין כוית צכדי"פ לא נפקת דין הדגן דחוי לאיטרופי, אז יש בכת חיי זית זה שדינו קיים ועומד שלא מתבטל ע"י פערונות אלו ודלוי הוא למחיתו. שיהי נחשב כאלכ חיי זית מלה, ואם איכא ערך זה דחוי לאיטרופי דנפשי, ודין זה הנהל ג' הוא גורר את האורז להיות טעל ומשך לחיי להיות דינו גם הוא כלהל דגן ללאה ידי מוצקו ומחיים מלות מלה ע"י אכילת זית מעיסה אז, ומסתמיע לשיטתו מן הש"ס דין דהלכה כרשנ"ג, דלומר דלא מהני לחלה ולמה ער שיהא זה כשיעור, רק שיעור כ"א לפי ענינו, בתלה שיעור הלוי ממשך דנעיס, ונמנה צעיקן שיהי שיעור כוית צכדי"פ, להרשנ"ד ז"ל שיהי כוית ממש מדגן נעיסה מעורר צכדי"פ וגם צעיקן שיקכל כל הפרס, ולהרמנ"ן ז"ל כגן צכל דהו אם רק המשוער הוא צלופן שאינו מתבטל וחיי לאיטרופי כ"ל: L

ושם דצברי הוסיף גיבור חזק כרשנ"ג דלומר בירושלמי לפי גירסתו מתני כרשנ"ג דאמור עד שיהא זה כשיעור דגן, דטרנה מפרש"ה תמוה על גירסא זו דהרי נמשכה קתני אם יש זה טעם דגן ורשנ"ג אומר עד שיהא זה כשיעור, אבל לא עיינו היטב בצברי סקי, דז"ל אם היין הוא גמול דמערבלי והכי פירושא סיפא דמתני הטעם שאור מעיסת חטים ולא קתני הנותן שאור של חטים צעיקת האורז ש"מ דמתני רשנ"ג, היא דלומר צעיקן דגן כשיעור ואין חטים גוררים את האורז אלא כשי' חטים עמון כשיעור החיוב. עכ"ל.

היינו דמה שאמור בירושלמי להוכיח דמתני כרשנ"ג הוא מקוּפּל, דלם אמור דתנא דמתני סוגר דלם רק י' זו טעם דגן שעי"ז אינו מתבטל באורז יש דין גרידה שיהא גם האורז כחטים, למה קתני הטעם שאור מעיסת חטים דכבר נתחייב האורז בתלה, ליתני שאם נתן שאור של חטים באורז יש זו כדי תנינת טעם דמינת בתלה ע"י דין גרידה, מזה מוכיח דלא מהני דין גרידה אלא היכא דליכא דין טעל על האורז וטוב מושך גורר דין גם על האורז, והו ציבור פללא ראי למי שאמרו וכן דקדק הרשנ"ד ז"ל על מה שכתב הרמנ"ס שם גבי ציבורים פ"ו הי"א המערב קומת חטים וקומת אורז ועשה מהם עיסה אם יש זה טעם דגן מינת בתלה אפילו הי' האורז חטים לתוך עיסת אורז. אם יש זה טעם דגן מינת בתלה ואם לאו פטורה. עכ"ל, ונבשגות הרשנ"ד ז"ל שם המערב קומת חטים וכו' א"ל גראה מן בירושלמי דנעיקן שיהא זה דגן כשיעור כרשנ"ג, דהכי פסיק הלכה כותבי מיהי לא צעיקן רוב דגן: אפילו הי' האורז חטים וכו' א"ל והוא שיהי האורז מעיסה מינת עכ"ל, הרי דגם הרשנ"ד ז"ל דייק מלשון המשנה דהי האורז כבר מתחייב בתלה, ורק הבטל בין שיעת הרשנ"ד לשיטת הרמנ"ן הוא מש"כ לעיל דלהרשנ"ד לא מהני דין גרידה רק שיהי נקרא לחם אצל צכדי"ל לא מתקדש שום דין על האורז, ולהרמנ"ן לכל דין שאל על החטים עגרי האורז נתר החטים, והנה גדול זה של שאור מעיסת חטים לתוך אורז קשה קלת שיטת הרשנ"ד דלמה קתני סתם מינת בתלה דמשמע שחייב להפריש עגל כל העיסה, ולהרשנ"ד אינו מיין רק עגל האורז, וגם קשה לדיך מפרש מויני וגי, שמה מפרש מן הפטור על החיוב, וכן קשה לדריי צרישא דמתני, אף דליכא שיעור מתגן א"ל רק להפריש עגל שיעור דגן ומקוּס אחר, ככ"ל, ואולי כיון דקיי"ל אין התחייב מדמע אלא לפי משגון ומה"ת חלה א"ל שיעור לא משגו כ"כ דמ"מ איכא בתלה התיקחת לשם חלה משגו מן הדגן, אבל לשיטת הרמנ"ן הכל ניתח, דע"י דין גרידה חל דין טעל על האורז, ושפיר מפרש מויני וגי, דהכל נעשה כדון חטים:

ושם בירושלמי צה' דלומר ר' הילא דנעיקן רוצח דגן וטעמאל דגן פריך מתניי פליגא על ר' הילא הוּטוּטל שאור מעיסת חטים ונתנה לתוך עיסת האורז אם יש זה טעם דגן מינת בתלה ואם לאו פטורה, בנין יתני דמתנה הטעל אוסר כל שאור צמינו ושלל צמינו בנותן טעם. עכ"ל, ולנע"ד דהכי פירושא דמקשה ללשון המשנה מוכיח להדיך דשאור הוא מיעוט עגל העיסה של אורז, ומ"מ מינת בתלה ולר' הילא חלה גריד שיהי רוצח דגן, ומחי, בנין דניתני צמורה, כלומר, צבניל קוּפּוּי או לו ללמוד סוף המשנה דטעל אוסר אלא צמינו בנותן טעם, היינו דמה דלומר ר' הילא דנעיקן רוצח דגן הוא צמערב קומת עם אורז סוגר דנעיקן רוצח דגן ונלל"ה אינו מתחייב בתלה דאינו נקרא לחם, אבל אם הי' שאור שכבר חל עניי דין טעל, לא נפקיע

מכתב ל רבני פראג

יחזקאל

סימן יא

דברי

קצב

סימן יא
בענין חמשת המינין

ומשורה לא דרשינן היקשא לענין מצה עשירה גם כן משום דעיקר ההיקש ללמד על המינין בלבד אחא.

7 [כ] שוב ראיתי שדבר זה מפורש בתורתן של ראשונים דהרמב"ן במלחמות לקמן (דף ל"ח) כתב וז"ל ועדיין דברי בעל המאור קרובים אלא שיש לי לחקק ולסמוך דברי רבינו הגדול שהיה הביאו בגמרא דברי ריב"ל ללמד שאין יוצאין ביום ראשון במצה עשירה מדברי ר"ע ואי בלא מים תיפוק ליה שכל שאינו בא ליד חמוץ אין יוצאין בו במצה, וא"ת לשאר מינין נצרכה הא ליחא כדאיחמור לעיל בד"ל דברים שאין אדם יוצא בהן יד"ח בפסח כגון מצה עשירה אין חייבין על חמוצה כרת, ואע"פ שיש במינו חמץ ומצה, ואע"פ דאידיהי הך סברא במסקנא לומר שיש שחייבין על חמוצו כרת ואין יוצאין משום שאינה קרויה מצה אבל אין לך דבר שאינו בא ליד חמוץ שיהיו יוצאין בו משום מצה זהא איתקוש, ועוד בעינן שימור דלישה ואפיה דכתיב ושמרתם את המצות יצחה זו שאינה צריכה שימור לפי שאינה באה ליד חמוץ, וחנני לקמן יכול יצאו יד"ח ברבוכה ת"ל ושמרתם את המצות מצה שצריכה שימור יצחה זו שאינה צריכה שימור, הא למדנו למצה שנילושה בלא מים שאפילו היתה עניה אין יוצאין בה, מעתה ריב"ל שהביאו דבריו ראיה לדברי ר"ע ע"כ כשנילושה במים קאמר עכ"ל, הוי מבואר מדבריו דנקט לדבר פשוט מסוגיא זו דההיקש לא ללמד על המינין אחי אלא כל שאינו בא ליד חמוץ אע"פ שיש במינו חמץ ומצה לא מהני, ואפילו למסקנא שנדחה הך היקשא דר"פ בטעמא דר"ל להקיש חמץ למצה, מ"מ הך היקשא דמצה לחמץ נשאר גם במסקנא אע"פ שאינו ענין לדין המינין אלא בעינן שאפשר לבא ליד חמוץ בפועל.

אמנם מדברי הרמב"ם (פ"ו מהלכות חמץ ה"ה) שכתב מצה שלשה במי פירות יוצא יד"ח בפסח אבל אין לשני אותה ביין או בשמן או בחלב משום לחם עוני כמו שביארנו ואם לש ואכלו לא יצא יד"ח עכ"ל, ובמ"מ כתב וז"ל וראיתי מי שכתב שאינו יוצא במצה הנלושה במי פירות בלבד אלא עם תערובת מים לפי שאנו צריכים שימור מחמץ וכל שאינו מחמץ אין יוצאין בו ידי מצה, וכבר נתבאר שמי פירות לבד אין מחמיצין ודבר נכון הוא עכ"ל, והוא מדברי המלחמות הנ"ל ולא חש כלל להביא קושית המלחמות דאין יוצאין במצה הנלושה במי פירות לבד הא אינו בא ליד חמוץ משום דס"ל כדעת הרמב"ם דעיקר ההיקש

7 [א] תנינן בפסחים (ד"ה) אלו דברים שאדם יוצא בהן ענה א

יד"ח בפסח בחטים בשעורים ובכוסמין בשיפון ובשיבולת שועל, ובגמרא מפרש טעמא דילפינן מהיקשא דכתיב לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות דברים הבאים ליד חמוץ אדם יוצא בהן יד"ח בפסח אבל שאר מינין שאינן באין ליד חמוץ לא, וכן לענין חלה מבואר במתניתין (רפ"ק דחלה) דדוקא בהך חמשת המינין חייבין בחלה וטעמא משום דילפינן בגי"ש לחם לחם ממצה כמבואר במנחות (דף ע') יעו"ש.

ויש להסתפק אם עיקר הקישא ללמד על המינין אחי ולא הקפידה תורה שהלישה תהיה באופן שבאה ליד חמוץ כיון שעיקר המין בא ליד חמוץ, ואם כן באופן שהלישה באה ליד חמוץ אלא שאינו מחמשת המינין כמו שיתבאר בסמוך לא מהני לענין מצה וחלה, או דלמא דעיקר מה שהקפידה תורה הוא רק על אופן הלישה שתוכל לבא ליד חמוץ אבל במינין לא הקפידה תורה, ולפי"ז גם בחמשת המינין אם הלישה היא באופן שא"א לבא ליד חמוץ לא מהני ובשאר מינין שבאין ליד חמוץ ג"כ סגי.]

ולכאורה נראה להביא ראיה לזה מהא דאמרינן בסוגיין אמר רבב"ח אמר ר"ל עיסה שנילושה ביין ושמן דבש אין חייבין על חמוצה כרת א"ל ר"ה בריה דר"י לר"פ מ"ט דר"ל אמר ליה דאמר קרא לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות, דברים שאדם יוצא בהן יד"ח במצה חייבין על חמוצו כרת הוא הואיל ואין אדם יוצא בהן יד"ח דהויא ליה מצא עשירה אין חייבין על חמוצה כרת, איתביה ר"ה בריה דר"י לר"פ המחזה וגמרו אם חמץ הוא ענוש כרת ואם מצה הוא אין אדם יוצא יד"ח בפסח והא הכא דאין אדם יוצא יד"ח במצה והחייבין על חמוצו כרת איתער בהו ר"א בר אבין א"ל דדוקי ה"ט דר"ל משום דהו"ל מי פירות ומי פירות אין מחמיצין ע"כ, ומבואר מזה דבהס"ד דהש"ס דרשינן הך היקשא לענין מצה עשירה שאין חייבין על חמוצה כרת משום שא"א לבא ליד מצה, ואע"פ שהמין בא ליד מצה מ"מ כיון שאין הלישה באה ליד מצה ממעטינן מהך היקשא אלמא דעיקר ההיקש לא ללמד על המינין אחי, אמנם לפי המסקנא דדחי הש"ס הך טעמא מברייתא דהמחזה וגמרו דיש דברים שחייבין על חמוצו כרת אע"פ שאין יוצא בהן יד"ח מצה, אלמא דלא דרשינן הך היקשא אלא לענין המינין בלבד

מצה עשירה ליכא חיוב חמץ כמו כן בהמחה וגמעו לא יהא חיוב כרת, דהא זהו ברור דאם כבר לשו עיסה במת ואח"כ עירבו בתוכה יין ושמן קודם אפייה ודאי דאין יוצאין בה יד"ח מצה, ולענין חמץ אם כבר החמיצה בעודה עם המים לכד וכבר חל איסור חמץ תו לא פקע אח"כ אם עירב יין ושמן, ונהי דס"ל לר"ל דעיסה הגילוושה ביין ושמן אין חיובין על חימוצה כרת, היינו אם בשעה שצרין לחול איסור החמץ הוא באופן שא"א לצאת בו יד"ח, אבל כאן בעודה במים לכד כבר חל עליו איסור חמץ ותו לא פקע אח"כ, דהלא אפילו נפלה מאכלת אדם והכלב יכול לאוכלה גם כן נשרפת בפסח, ואם כן מאי פריך לר"ל מברייתא דהמחהו וגמעו דאמאי חיוב משום כרת דאין יוצא יד"ח מצה, הא כיון דכבר חל עליו איסור חמץ קודם שהמחהו תו לא פקע אח"כ ועי"ש, וכדי ליישב קושיא זו פירש"י טעמא דאין אדם יוצא יד"ח מצה הוא משום דדרך שתיה לא מהני במצה, ועי"ז שפיר פריך הש"ס דא"כ דילפינן חמץ ממצה לכל דיניהם מהן היקשא כמו דס"ל לר"ל אם כן גם לענין הך דינא דלרבות השותהו גם כן נקיש חמץ למצה ועי"כ דהך היקשא לא נאמר לכל מילי אלא לענין חמשת המינין לבד.

ומערתה אם נימא דדעת רש"י כמו שכתב הרמב"ן דגם למסקנת הש"ס הך היקשא דבא לידי חימוץ דר"ל יוצא יד"ח מצה לא למינין נצרכה דרך הך היקשא דר"ל בלבד שרצה להקיש חיוב החמץ לדין מצה אידחי במסקנא אם כן. תיקשי טעמא מאי כיון דאין היקש למחצה, וכי היכי דדרשינן להקיש מצה לחמץ הי"ז נקיש חמץ למצה דאין היקש למחצה, ולא שייך לומר דבכאן גלי קרא דלא נימא הך היקשא דהיכן גלי קרא במצה דאין אדם יוצא יד"ח בשותה, דהא עיקר טעמא דרש"י הוא מצד דלא רבי קרא במצה לרבות השותה ואי נימא דבמסקנא קאי הך היקשא אם כן נקיש מצה לחמץ להך דינא דשותה שיוצא יד"ח בשותה כמו שהקשה הש"ס לפטור בחמץ מטעם זה, ועי"כ מוכח מדברי רש"י דלמסקנא הך דר"ל אידחי לגמרי ר"ל דלא דרשינן היקשא רק לענין המינין בלבד וכל שאינו בא לידי חימוץ יוצא יד"ח כדעת הרמב"ם.

והרמב"ן נראה שמפרש דטעמא דאין אדם יוצא יד"ח מצה הוא מטעם לחם עוני כמבואר בחולין או כמ"ש הש"ס שם דלאו לחם הוא, וכן מבואר בפ"י ר"ח בסוגיין ולפי"ז גלי קרא דלענין זה חלוק חמץ ממצה שלא נדרש הקישא בזה אבל לכל מילי דרשינן הך היקשא אף שלא לדין המינין, אמנם מדברי הש"ס לקמן נהי ליה עי"כ עלה דברייתא דאין יוצאין במצה של טבל משמע כדברי הרמב"ן ועי"ש.

למסקנת הש"ס דאידחי דברי ר"פ אינו בא אלא ללמד על המינין וכל דבמינו איכא חמץ ומצה סגי, ובגוף קושית הרמב"ן דכל שא"א לכא לידי חימוץ אינה בכלל משומרת יתבאר בסמוך בעי"ה.

וראיתי במג"א (סימן תני"ד סק"א) וד"ל טובין פירש"י קליפת היטיים הנושרת בשעת כתישה ומורס הנשאר בנפה ע"ש, מוכח קצת דבא לידי חימוץ מדיוצאין בהן יד"ח מצה לדעת רש"י, ואפשר לומר כיון שהוא ממיץ הכא לידי חימוץ יוצא בה יד"ח עכ"ל, הנה נסתפק במה שנתלקו הרמב"ם והרמב"ן לפי מה שנתבאר.

[ג] ונראה להביא קצת ראיה מדברי רש"י בסוגיין דקאי בשיטת הרמב"ם בזה, דהנה בהן ברייתא דהמחהו וגמעו אם חמץ הוא ענוש כרת ואם מצה הוא אין יוצא יד"ח פירש"י טעמא משום דלא דרך אכילה קאכיל ליה עכ"ל. וראיתי בהגהות הרש"ש ובגליון מוהרש"א שתפסו בכונת רש"י דהי"ל שלא כדרך אכילה ומשויה"א אין יוצא יד"ח מצה דבעי כדרך אכילה דוגמת איסורין שאינו חיוב אלא כדרך אכילה. ועפי"ז כתבו לפשוט מכאן מה שנסתפק המ"ל (פ"ה מוהלכות יסוה"ת) אם במ"ע דאכילה שייך גם כן הך דינא דכדרך אכילה כמו דשייך באיסורין ועי"ש, ובמחכ"ת לא עמדו בכאן על כונת רש"י, דאי נימא דלאו דרך אכילה היא אם כן מ"ט דחמץ דחיוב והלא באיסורין ודאי בעי דרך אכילה, אלא כונת רש"י הוא בפשוטו דבחולין נהי קי"ט פריך הש"ס על הך ברייתא דהמחהו וגמעו, בשלמא אם מצה הוא אין אדם יוצא בה יד"ח בפסח לחם עוני אמר רחמנא והאי לאו לחם עוני הוא, אלא אם חמץ הוא ענוש כרת אכילה כתיבא ביה אמר ר"ל קרא נפש לרבות את השותה עי"כ, וס"ל לרש"י דהא דרבי רחמנא נפש לרבות השותה אינו אלא לענין חיובא דחמץ אבל לענין מצה דלא כתיבא ביה נפש אינו יוצא בשותה, וזהו מ"ש רש"י בסוגיין דלאו דרך אכילה קאכיל ר"ל דדרך שתיה לא מהני במצה דאכילה כתיב ביה דחמץ גופיה אילולא דרבי קרא דנפש היה פטור מה"ט דאכילה כתיב ביה, ועי"ש בתד"ה לחם עוני אמר רחמנא הו"מ למימר נמי אכילה כתיב ביה עכ"ל, ואין כונתם דלמסקנת הש"ס אידחי הך טעמא אלא דהך טעמא קאי גם למסקנא וזה ברור בכונת רש"י.

ומה שהוצרך רש"י בסוגיין ליכנס ברוחק הזה ולפרש טעמא שלא הוזכר בש"ס שם ולא פירש הטעם דלחם עוני דאמר שם להדיא, נראה דהנה באור שמח (פ"י מוהלכות מאכלות אטורות) כתב לתמוה על סוגית הש"ס דילן דמאי פריך לר"ל מברייתא דהמחהו וגמעו, דכמו דס"ל לר"ל על

יחזקאל

סימן יא

דברי

קעד

וְנִרְאָה דְלִדְעַת הַרְמַבְיָן תַּרְחֵי יַלְפִּינָן מִהֶךָ הִיקְשָׁא דְמַצְהָ אֶלְחָמָן א' דִּין חֲמִשָּׁתַּי הַמִּינִין מִצַּד עֲצֻמוֹתָן וְשִׂאֵר מִינִין שְׂאִינָן בְּאִין לִידֵי חִימוֹן נִפְקוּ מִכֻּלָּל לַחֵם אָף אִם עִ"י מְקוּרָה בְּאִין לִידֵי חִימוֹן. וּמְשׁוּרָה אִינוּ מוֹעִיל טַעְמָא דְגִרְיָה לְכַד בְּלֹא דִינָא דְטַעַם כְּעִיקָר וְזִהוּ דִּין כּוֹלֵל בִּין בְּמַצְהָ וּבִין בַּחֲלָה ב' דִּין פְּרִטֵי לַעֲנִין מַצְה דְבַעֲי שְׂתַהּוּא הַלִּישָׁה כּאֹפֶן שִׂיּוּכָל לְכַא לִידֵי חִימוֹן, וְאִלֵּיָּה אִין אִתָּם יוֹצֵא יִדִּיחַ מַצְה בּוּה וּמְשׁוּרָה מַצְה הַנִּילוּשָׁה בְּמִי פִירוֹת לְכַד אִין יוֹצֵאִין בַּה יִדִּיחַ מַצְה מִשּׁוּם דְּאִינָה בְּאִה לִידֵי חִימוֹן, וְאִין הַטַּעַם מִשּׁוּם דְּלֹא חֲשִׁיב לַחֵם אֲלֵא מִשּׁוּם דְּלִיחַ מַצְה, דְּהֵא לַעֲנִין חֲלָה מְבוֹאֵר (פ"ב דְּהַלָּה מ"ב) עִיסָה שְׁנִילוּשָׁה בְּמִי פִירוֹת חֵיבַת בַּחֲלָה וְעִ"ש בְּרַעֲיָב בְּשֵׁם הַיְרוּשְׁלָמִי אֲלֵמָא דְּמִיקְרֵי לַחֵם דְּאִלֵּיכִי הֵא יַלְפִּינָן חֲלָה מְמַצְה בְּנִי"ש דְּלַחֵם לַחֵם, וְעִ"כ דְּהֵאֵי דִינָא אִינוּ כֻּלָּל מִצַּד לַחֵם אֲלֵא דְּהֵא מְדִינֵי מַצְה וְלֹא שִׂיךְ לְמִלְף חֲלָה לַעֲנִין זַה.

וְנִרְאָה דְּלִכְאוּרָה מִצְאָנוּ סְתִידָה לֹה מְדַבְרֵי הַרְמַבְיָן בְּעֲצֻמוֹ בַּחֲלוֹת חֲלָה שְׂכַתָּב עֲלֵה דְּמַתְנִיתִין דְּהַעוּשָׂה עִיסָה מִן חֲחִטִּים וּמִן הָאוּרֹז אִם יֵשׁ בַּה טַעַם דְּגַן חֵיבַת בַּחֲלָה וְאִדָּם יוֹצֵא בַּה יִדִּיחַ בְּפִסְתָּ, וְכַתּוּב הַרְמַבְיָן וְז"ל הֵא מַתְנִיתִין חֲזִינָא לְפִירוּשָׁה וּלְבוּרָה הַכָּא מִשּׁוּם דְּקִשְׂיָא וְעוֹמָמָה הִיא, וְדָאֵי מְדַקְתָּנִי יוֹצֵא בַּה יִדִּיחַ בְּפִסְתָּ שְׂמַעֲיָן מִינָה דְּמִדְּאוּרִיחָא הִיא דְּהוּאֵי כְּשֵׁל חֲחִטִּים כֹּל אִימַת דְּאִיכָא טַעְמָא דְּחֲחִטִּים, וְאִעִ"ג דְּמַעֲרַבֵי בְּגוּה אִוְרוֹ טוֹבָא, וְהִ"ג אִסְיָקְנָא בְּגִמְרָא פְּרִק כֹּל הוֹבַחִים (דף ע"ח) דְּמַתְנִיתִין אִפְּלֹו בְּרוּכָא אִוְרוֹ. הִיא וְאִפִּי"ה כִּיּוֹן דְּאִיכָא טַעְמָא לֹא כְּטִיל, וְכִיּוֹן דְּהִכִּי אִיכָא לְמִדְקָּ הֵא קִי"ל כּוּיַת בְּכַא"פ בְּטַעְמֹו. וּמִמְשׁוֹ דְּאוּרִיחָא הֵא כֹּל הִיכָא דְּלִיכָא בְּכַאכ"פ דְּכּוּרִ"ע לֹאוּ דְּאוּרִיחָא, וְנִדִּי נִמִּי דְּטַעְמָא לֹא כְּטִיל הָאִין יוֹצֵא בַּה יִדִּיחַ מַצְה בְּפִסְתָּ הֵא עִיקָרָא אִוְרוֹ הוּא, וְאִשְׂכַּחַן בַּתְּלַמוּד אִ"י פִּירוּשָׁא דְּמִלְחָא וּפִירוּקָא דְּקָא פְּרִישׁוּ טַעְמָא דְּמַתְנִיתִין מִשּׁוּם גִּרְיָה, וְהִ"ג הַחֵם כְּפִ"ק דְּמַכְלָתִין חֲלָה כְּמֹה דְּאִת אִמֹר תַּמָּן אִין לֶךְ בַּא לִידֵי חֲמִין וּמַצְה אֲלֵא חֲמִשָּׁתַּי הַמִּינִין בְּלַבָּד וְדִכּוּחָה אִין לֶךְ נִגְרֵי עִם כּוֹלֵן אֲלֵא חֲחִטִּים וְשַׁעֲרִין בְּלַבָּד רַבִּי הִילָא בְּשֵׁם ר"ל לֹא שְׁיַנּוּ אֲלֵא הַעוּשָׂה עִיסָה מִן חֲחִטִּים וּמִן הָאוּרֹז וְאִינוּ נִגְרֵי אֲלֵא עִם חֲחִטִּים בְּלַבָּד, שְׂמַעֲיָן הַשְּׂתָא דְּטַעְמָא דְּמַתְנִיתִין מִשּׁוּם דְּאִעִ"ג דְּעִיסַת הָאוּרֹז פְּטוּרָה דְּלֹאוּ לַחֵם הִיא וּמִיָּדוּ כִּי מַעֲרַב לֹה בְּחִדִּי דְּגַן וְאִית בַּה טַעַם דְּגַן הַדִּיגָן גִּוּרוֹ לַעֲשׂוֹת הַכֹּל לַחֵם לְהַחֲחִיב בַּחֲלָה וְכוּ', דְּקִים לֹהוּ לְרַבְּנָן דְּאִינָהוּ גִוּרִין וּמְכִיָּאִין אַחֲרִים לִידֵי מַצְה וְחֲמִין וְכוּ', וְדָקָא מִיָּדִי רֵאִיָּה מִהֵא מַתְנִיתִין בְּפִרְק כֹּל הוֹבַחִים דְּמִין בְּשִׂאִינוּ מִינֵי בְּטַעְמָא וְטַעְמָא לֹא כְּטִיל קִשְׂטָא הוּא, וְעַל הָדִין אִוְרוּחָא נִמִּי אִיתְמַר דְּאִעִ"ג דְּחֲחִטִּים גִּוּרִין אִת הָאוּרֹז אִי טַעְמָא כְּטִיל דְּבַר שְׂנַתְבַּטֵּל מִעֲצֻמוֹ הָאִין גִּוּרֵי אִת אַחֲרִים אִ"ו טַעְמָא לֹא כְּטִיל וְכִיּוֹן דְּלֹא כְּטִיל וְחִזִּי לְאִיצְטְרוּפֵי בְּדִנְפִישִׁיָּה כְּגוֹן דְּאִיכָא כּוּיַת בְּכַא"פ מִצְטְרָף לְכֹל עוֹנֶשֶׁן. לְגַבִּי חֲלָה, וּמַצְה נִמִּי גִוּרֵי אִת הָאוּרֹז לַיעֲשׂוֹת לַחֵם כְּטַעְמָא דְּפִרְשִׁינָן עִכ"ל, וּמְבוֹאֵר מְזֵה דְּעִיקָר טַעְמָא דְּגִרְיָה הוּא שְׁעִ"י חֲחִטִּים בְּאִין הָאוּרֹז לִידֵי חִימוֹן, וְכֹן מְבוֹאֵר בְּרַא"ש סוּף הַלְכוֹת חֲלָה וְכֹן כַּתֵּב הַגִּרָא בְּשִׁנּוֹת אִלְהוּ (פ"ג דְּהַלָּה מ"ד) וּבְכִיָּאוֹר הַגִּרָא (או"ח סִימָן תַּנ"ג סִי"ט) יַעֲרִ"ש, וְאִפִּי"ה לֹא סִגִּי לֵן בְּחַךְ טַעְמָא לְבַד לְהַחֲשִׁיב אִת הָאוּרֹז לַחֵם אִי הוּא ס"ל טַעַם כְּעִיקָר לֹאוּ דְּאוּרִיחָא, אָף דְּפַעֲלוֹת הַגִּרְיָה עוֹשָׂה אִת שְׁלָה אָף לְמִ"ד טַעַם כְּעִיקָר לֹאוּ דְּאוּרִיחָא וְאִפִּי"ה בְּלֹא דִינָא דְּטַעַם כְּעִיקָר לִ"ח הָאוּרֹז בַּחֲרוֹת לַחֵם מִשּׁוּם דְּבַעֲי חֲמִשָּׁתַּי הַמִּינִין וְאִי טַעְמָא כְּטִיל אִין כְּאֵן חֲחִטִּים כֻּלָּל אֲלֵא מִין אַחַר שְׂבַא לִידֵי חִימוֹן וְזִהוּ אִינוּ מוֹעִיל לַעֲנִין מַצְה וְחֲלָה אֲלֵמָא דְּהִיקְשָׁא דְּבֵא לִידֵי חִימוֹן לְלַמֵּד עַל הַמִּינִין אַחַא וְלֹא כְּמֹו שְׂכַתָּב בְּמִלְחָמוֹת כְּאֵן.

[ה] אֲלֵמָא עִיקָר דְּבַר הַרְמַבְיָן עוֹרִין צְרִיכִין בִּיאוֹר בְּמֹה שְׂכַתָּב דְּאִי טַעְמָא כְּטִיל דְּבַר שְׂנַתְבַּטֵּל מִעֲצֻמוֹ הָאִין גִּוּרֵי אִת אַחֲרִים, כִּיּוֹן דְּדִינָא דְּטַעַם כְּעִיקָר לֹא מְהוּי כְּאֵן מַצַּד עֲצֻמוֹתוֹ דְּהֵא לִיכָא כּוּיַת בְּכַא"פ וְעִיקָרוֹ עִ"כ הוּא מְדִין גִּרְיָה אִיךָ תְּלִיא טַעְמָא דְּגִרְיָה דְּרִינָא דְּטַעַם כְּעִיקָר.

וְלִכְאוּרָה הִיא אִפְשָׁר לֹמַר כְּבוֹנוֹתוֹ כִּיּוֹן דְּעִיקָר פַּעֲלוֹת הַגִּרְיָה לֹא נַעֲשָׂה רַק לְאַחַר הַלִּישָׁה וְכִשְׂנִתְעַרְבוּ חֲמִשָּׁתַּי הַמִּינִים שִׁישׁ לֵהֵם לְכֹל הַדִּינִין, וְאָף שְׂאִח"כ כְּשִׁנְלוּשׁוֹ גִוּתִין טַעַם בְּהָאוּרֹז מ"מ אִי טַעְמָא כְּטִיל לֹא שִׂיךְ כְּאֵן חוּרֵי וְנִיעַר וְכְמוֹ כֹּל דְּבַר יֵבֶשׁ שְׂנַתְבַּטֵּל וְנַתְבַּשֵּׁל אַחֲרִ"כ דְּרַק לְמִ"ד טַעַם כְּעִיקָר אִמְרִינָן חוּרֵי וְנִיעוֹר דְּחֲשִׁיב כְּהוֹכֵר הָאִיסוּר, וְכִיּוֹן דְּכַבֵּר נַתְבַּטֵּלוּ חֲחִטִּים מְדִין מַצְה וְחֲלָה בְּעוֹרֵן קָמַח אִם כֵּן אִי"א עוֹר לְצִאֵת יִדִּיחַ מַצְה אִפְּלֹו לְאַח"כ שְׂהוּאוּרֹז חֲשׁוּבִים כְּחֲחִטִּים עִ"י גִּרְיָה דְּחֲחִטִּים כְּבַר נַתְבַּטֵּלוּ וְנַעֲשׂוּ אִוְרוֹ, וְאִם כֵּן חֲסַר שִׁיעוֹר מַצְה כְּשִׂאוּכָל כּוּיַת, וּמְשׁוּרָה הוֹכִיחַ שְׁ"ס דְּטַעְמָא לֹא כְּטִיל וְאִ"כ חֲחִטִּים חוּרִים וְנִיעוּרִים וְזוּ"ל כּוֹלֵי חֲחִטִּים לְאַחַר גִּרְיָה.

[ו] חֲחֵם אַחַד אִמֹר לְהַעֲרִי עִ"י דְּבַעוּדוֹ קָמַח לִישׁ בִּיטוּל כִּיּוֹן דְּעִדִּין לֹאוּ בַר חֲלָה הוּא וְכֹן לִידֵין מַצְה הוּ"ל כְּמֹו הִתֵּר בְּהִיתוֹר דְּלֹא כְּטִיל וְכַמִּי"ש כִּי"ב בַּחֲדוּשֵׁי הַרְמַבְיָן בְּפִ"ק דְּב"ב גְּבִי מַחֲצִיַת הַכֶּרֶם שְׂנַפְצָה יַעֲרִ"ש, אִמָּנִם כְּבַר בִּיאֹר בַּתְּשׁוּבַת רַעֲיָא (סִימָן ל"ח) דְּבַכְה"ג שִׂיךְ בִּיטוּל יַעֲרִ"ש וְדַבְרֵי הַרְמַבְיָן בְּפִ"ק דְּב"ב אִינִם עֲנִין לְכַאֵן כְּמְבוֹאֵר לְמַעֲיָן הִטְבַּח כְּדַבְרֵי שֵׁם].

גרידה הוא שעל ידי החטים באים האורז ליד חימוץ, אם כן תיקשי מדברי הירושלמי (פ"ק חלה הל"ט) עלה דמתניתין דפליג ר"א ורבנן לענין תבואה שלא הביא השליש דרבנן חייב ולר"א פטור, ומפרש שם בירושלמי טעמא דרבנן נאמר לחם בפסח ונאמר לחם בחלה מה לחם הנאמר בפסח דבר שבא ליד מצה וחמץ אף לחם שנאמר בחלה דבר שהוא בא ליד מצה וחמץ, מ"ט דר"א כתרומת גזון כן תרימו אותה מה תרומת גזון מתבואה שהביאה שלישי אף זו מפירות שהביאו שלישי ומי. ר"ח בר יוסף שאל על דעתיה דר"א מהו שיהא נגור לענין חלה כעיסת האורז עכ"ל, ומאי גרידה שייך כאן כיון דבלא"ה באה ליד חימוץ ועיקר פטורה דחלה הוא מגוזה"כ שהוקשה חלה לתרומה ועיין ברי"ש (פ"ק חלה מ"ג) יעו"ש.

עוד שם בירושלמי (פ"ב חלה הל"ג) עלה דמתניתין חמשה רבעים קמח חייבים בחלה הן ושארין וסוכן ומרסנן חמשת רבעים חייבים ניטל מורסנן מתוכן וחזר לתוכן הוי אלו פטורין, ובגמרא שם פליגי בטעמא דמתניתין דרבי יוחנן אמר דרך עיסה שנו כאן אמר רשב"ל דרשב"ג הוא, דאמר רשב"ג לעולם אינה חייבת בחלה עד שיהא בה כשיעור דגן עכ"ל. והנה לר"י אתיא מתניתין לכ"י משום דלאו לחם הוא דאין דרך עיסה בכך לחזור המורסן לתוכן לאחר שניטל, אבל לרשב"ל לרבנן חייב מדין גרידה כמו עיסת האורז ורק מתניתין אתיא כרשב"ג דל"ל גרידה אלא בשיש בדגן כשיעור חלה, ואי נימא דעיקרו של גרידה הוא מטעם שעי"ז באין ליד חימוץ אם כן כאן במורסן דבלא"ה באין ליד חימוץ כמבואר במתניתין לקמן (דף ל"ט ע"ב) ועיקר טעמא דפטורין משום דלא מיקרי לחם מה יועיל כאן דין גרידה לרבנן.

ונראה דאין הכוונה דהחטים גוררים את האורז רק לענין זה לבר שבאין ליד חימוץ, אלא שהחטים מהפכים את האורז לגוף אחר עד שנעשה כגוף הדבר הגוררו בעצמותו ובאיכותו וממילא בא ליד חימוץ כמו דבר הגוררו, ומשור"ה שפיר י"ל דגם התבואה שלא הביאה שלישי נהפך לגוף אחר בעצמותו ובאיכותו כמו התבואה הגוררו וממילא חייב בחלה, וכן לענין מורסן אליבא דר"ל לרבנן שייך גרידה והתבואה מהפך המורסן ונעשו לחומר החטים.

ענין ב

[ז] והנה הרא"ש בהלכות חלה (סימן ט"ז) אחר שהביא דברי הרמב"ן בהלכות חלה הנ"ל כתב על דבריו וד"ל ודברים שאין בהם צורך הם ולא ידענא מאי קשה ליה למה יוצא בו כיון דליכא כוית בכא"פ חיטי איתא בטעם וממש דטעם כעיקר בשא"מ דאורייתא, וכיון שנתנו

ואף דלכאורה אפשר לומר דכאן אין לדון דין ביטול כלל ולא גרע המתבטל מהמבטל גופיה דהיינו האורז שאם מקבלים אח"כ טעם החטים נעשו חטים מדין גרידה, ואם כן גם החטים עצמם שנעשו כאורז מתורת ביטול לא גרעו מדיניהו, ולא יהיו אלא כאורז ממש שקבלו טעם החטים וה"ז ה"ז יש להם דין גרידה של עצמן כמו המבטל שלהם, מ"מ י"ל דשאני האורז שפועל עליו הגרידה לעשותו כחטים אבל החטים עצמן שלא נתוסף עליהם כלים אחר הביטול לא שייך לדון עליהם תורת גרידה.

אבל פירוש זה לא יתכן כלל דאם נימא כן נמצא דהגרידה פעל על האורז שיעשו חטים רק דמשור"ה אינו מועיל לענין מצה וחלה מצד שהחטים שנתבטלו ונעשו כאורז אינן חוזרים וניעורים ולא שייך דין גרידה עליהן, דהרי כיון דלאחר הגרידה הו"ל ונבא חטים ומיעוטא אורז זהו מועיל אף בשאר מינין שנתערבו עם החטים אף דלא שייך דין גרידה אלא באורז לבד, מ"מ כל שרובו דגן מהני וכמ"ש הרמב"ן שם בשם הירושלמי דרובא דגן ומיעוטא דשאר מינין חייב בחלה ויוצא בהן דר"ח מצה דלאו גרידה הוא אלא חיובא דגופייהו הוא יעו"ש, ובמהרי"ט אלגוי שם, ואם כן הנך חטים שכבר נתבטלו כיון דהוו מיעוטא ל"ל בה, ואף דס"ל להרמב"ן שם דרובא דגן לבד אינו מועיל אלא עד שיהא בו כשיעור חיוב חלה נמי מ"מ כאן ע"כ מיידי דיש באורז יותר מכשיעור, דהא הרמב"ן מסיק שם דלא מהני דינא דגרידה אלא בשיש בחטים כשיעור וכיון דרובא אורז ע"כ שיש אורז יותר מחטים, ואם כן איכא שיעור דגן וגם רובא לאחר הגרידה ולא בעינן כלל להצטרפות החטים שכבר נתבטלו.

וע"כ

נראה דעיקר טעמו של הרמב"ן הוא דיסוד הגרידה אינו אלא שדבר הנגור נעשה כמו דבר הגוררו וחל עליו כל דיני הגוררו, אבל לא עדיף הנגור מהגורר ומשור"ה הצריך הרמב"ן שיהא בחוטים כשיעור והיינו שיעור מצה או שיעור חלה דאו כיון דאיכא דין מצה וחלה על הגורר נהפך הנגור להיות כמוהו, ולפ"ז יהיה הדין בעושה עיסה משאור של חטים שכבר הרמה חלה ממנה עם עיסת אורז אף דכאן איכא פעולת הגרידה ונהפך האורז לחטים מ"מ ליכא חיובא על האורז דלא עדיפי מדבר הגוררו, ועל פי זה מתבארים היטב דברי הרמב"ן דאי טעמא בטיל אם כן כבר נתבטל מהחטים תורת מצה וחלה בעודן קמח והו אינו מועיל כאן דין גרידה לחייב האורז הנגור ע"י החטים דאין דבר הפטור מועיל לחייב ע"י גרידה, ועיי"ש במהרי"ט אלגוי בשם ה"ה ובמחנה אפרים בהגהותיו על הרמב"ם (פ"ו מהלכות ביכורים הל"א) יעו"ש.

[ז] ועיי"ן צריך לברורי לפי המתבאר לעיל מדברי הרמב"ן והרא"ש בהלכות חלה וכן כתב הגרי"א דעיקרו של

יחזקאל

סימן יא

דברי

קצו

אבל כד דייקנן כזה נראה שאין כאן קושיא כלל דבאין לידו חימוץ הוא דין בעצמות המין היינו דבעינן שהחימוץ יהא מצד עצמותו, אבל כאן החטים שנעשו ע"י גיריה אינן מחמיצין מצד עצמותן אלא ע"י נתינת טעם ממק"א, אם כן לא עדיפי הנן חטים משאר מינין דעלמא שאינן נגודין דודאי אין אדם יוצא בהן אם לשן בחמשת המינין דבכה"ג ל"ח באין לכלל חימוץ.

[ח] והנה מדברי הרא"ש נראה דאין הגרידה פועל אלא לענין זה שהאורז באין לידו חימוץ אבל לא שמהפכין את האורז להיותו כמו חטים ממש וכמו שנתבאר לעיל בדתת הרמב"ן, דאל"כ תקשי למה הוצרך הרא"ש להך דינא דטעם כעיקר כלל תסגי בדין גיריה לבר שהרי האורז נעשו כחטים ע"י גיריה וגם באין לידו חימוץ, וטעמו של הדמב"ן דאי טעם כעיקר לאו דאורייתא דבר שנתבטל מעצמו האין גורר אחרים לא שמייע ליה להרא"ש, וע"כ מוכח מדבריו דענין גיריה הוא רק להביאו לידו חימוץ לבד, ולפי"ז תיקשי להרא"ש מדברי הירושלמי שנתבאר לעיל לענין תבואה שלא הביאה שליש וכן לענין חזר מורסנן לחוכה דס"ל להירושלמי דהתם גם כן שייך דין גיריה, אף דהתם בלא"ה מהמיצין ולאיהו ענין פועל הגיריה שם לפי"ז. L

וצ"ל דלהנך אמוראי דסברי דלענין תבואה שלא הביאה שליש ולענין מורסן נמי מועיל גיריה באמת טעמא דמתניתין משום גיריה לבד, והא דמבואר בנבחים דטעמא משום טעם כעיקר היינו לרבי יוחנן דס"ל כירושלמי שם דטעם מתניתין דחזר מורסנן לחוכה פטורין משום דדרך עיסה שנו כאן, ולדברי הרא"ש יתפרש טעמא משום דלא מהני גיריה בכה"ג לרבנן לעשות המורסן כחטים. והוה פ"י הירושלמי דרך עיסה שנו כאן ר"ל דברישיא מאי דמצטרף המורסן להשלים השיעור מבואר בס"פ כלל גרול שכן עני אוכל פתו בעיסה בלוסה. וע"ז קאמר בסיפא דאם כבר נטל המורסן אין דרך לאכול כן ומשו"ה לא מצטרף המורסן להשלים לכשיעור אבל אין הטעם משום דבטל חורת עיסה גם מהחטים עי"ז שחזר ונתן המורסן לחוכן, וכן משמע גם מדברי הרמב"ם (פי"ז מהלכות בכורים הל"ח) ובשו"ע (יו"ד סימן שכ"ד ס"ג) ע"ש וכן משמע מד"ה הרשב"א שהובא בח"י מלאכת שלמה (כפ"ב חלה מ"ו) יעו"ש היטב וע"ש בפ"י מהר"י בן מלכי צדק, וא"ש לפ"ז מאי דנקט תנא דמתניתין דוקא בחמשת רבעים קמח משום דאי איכא שיעור חלה לבד המורסן לא צריך כלל לדין גיריה כיון דרובה חטים כמו במינין שאינן נגודין דמהני רובא, ור"ל דמוקי מתניתין כרשב"ג פליג בזה וס"ל דדין גיריה פועל גם בכה"ג, ומאי דמסקא ליה לר"ח בר יוסף

החטים טעם באורז הפך הטעם את האורז להיותו כמו חטה וקרינן ביה טעמו וממשו חטה, וכן מוכח בנבחים בפרק התערוכת דאמר ר"ל הפיגול והנותר והטמא שבללן זה כזה פטור וכו' ש"מ נותן טעם ברוב לאו דאורייתא, מחיב רבא העושה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש בה טעם דגן חיבת בחלה ואדם יוצא בה יד"ח בפסח ואע"ג דרובה אורז, אלמא מין בשא"מ בטעמא וכיון שנתן בה טעם נקרא על שמו ויוצא בה יד"ח וחשיב כטעם וחטה ממש, ותדע דהא ר"י אמר בע"ז דטעמו ולא ממשו אין לוקין עליו, ואיהו גופיה ס"ל כר"ע בפרק אלו עוברין ובנויר טעם כעיקר דאורייתא, וההיא דטעמו ולא ממשו אין לוקין עליו פ"י ר"ת דמידי במין במינו, והר"ר חיים פ"י טעמו וממשו קרי כשיש בו כזית בכא"פ, ובהכי מיירי הכא כשיש כזית חטים בכא"פ דאורז ואז נהפך כולו חטים ויוצא בה יד"ח כבזית, והירושלמי שפ"י הטעם משום גיריה דהוה קשה ליה נהי דאולינן בחר טעם וחשיב כולן חטים מ"מ כיון דרובה אורז אינו בא לידו חימוץ והאיך יוצא בה משום מצה, ולכן הוצרך לפרש טעם החטה גורר את האורז וגורם לבא לידו חימוץ עכ"ל, והמתבאר מתוך דבריו דעיקר הטעם שהאורז נעשו כחטים הוא מדין טעם כעיקר ולא כמו שתפס הרמב"ן דהוה רק מחורת גיריה, והינא דטעם כעיקר הוא רק כזי שיתקיים הגיריה דדבר שנתבטל מעצמו אינו גורר אחרים, דהרא"ש לא צריך להאי כללא ואפשר דלא סבייא ליה כלל שיהא תלוי דין הגרירה בדין טעם כעיקר רק דהכל הוא מדין טעם כעיקר, ועי"ז נהפכו האורז לחטים רק דאעפ"כ הא אין באין לידו חימוץ וע"ז צריך לגרירה שע"י"ז באין לידו חימוץ.

ולכאורה יש להקשות דמאחר דלדעת הרא"ש סגי כדינא דטעם כעיקר לבד לעשות האורז כחטים, אם כן מאי הוקשה ליה להירושלמי שאינן באין לידו חימוץ הא גם אם יבואו לידו חימוץ יהיה דינא דטעם כעיקר ויהא האורז כמו חטים חמוצים מדינא דטעם כעיקר, ואם כן בהנך גונוי שבאין לידו מצה דהיינו ע"י טעם כעיקר באין לידו חמץ גם כן, ואין לדחוק בכונת הרא"ש דאי לאו טעמא דגיריה הו"א דגם החטים אינן באין לידו חימוץ וכמו דמשמע לכאורה מלשון הרא"ש, דכיון דרובה אורז אין בא לידו חימוץ וכאמת גמי כמה שהחטים לבד יבואו לידו חימוץ ויתנו טעם באורז, דמסוף לשון הרא"ש משמע דגודרין את האורז לבא לידו חימוץ. וע"כ הא דדייק הרא"ש כיון דרובא אורז אינו אלא לאפקי דאי הוה מיעוטא אורז ל"צ כלל לטעמא דגיריה וכמו שנתבאר לעיל מדברי הרמב"ן דבכה"ג אפילו בשאר מינין שאינן נגודין גם כן מועיל רובא מחמשת המינין.